

Procesevaluering af Røgfri Dialog

– en undersøgelse af forældres oplevelse af og holdninger til interventionen

Udarbejdet af
Emilie Paldrup
Børn, Unge og Rygning
April 2013

Kræftens Bekæmpelse

Indholdsfortegnelse

<u>1 Indledning</u>	5
1.1 Aktualitet	5
1.2 Procevalueringens vidensinteresse	6
1.3 Fokuspunkter for procesevalueringen	6
<u>2 Projekt X:IT – en skolebaseret tobaksforebyggende indsats</u>	9
2.1 Projektets indsatsområder	9
2.2 Røgfri Dialog	10
2.3 Videnskabelig baggrund	11
2.4 Interventionsdesign	11
<u>3 Teori</u>	13
<u>4 Metodisk ramme</u>	15
4.1 Procevaluering	15
4.2 Dataindsamling	16
4.3 Selektion og rekruttering af informanter	16
4.4 Databearbejdning	17
4.5 Analysestrategi	18
4.6 Præsentation af datamateriale og interviewskoler	18
<u>5 Analyse</u>	21
5.1 Forældres rolle ift. barnets rygning	21
5.1.2 Forældres dialog med barnet om rygning	21
5.1.2.1 <i>Dialog med barnet</i>	21
5.1.2.2 <i>Brug af egne erfaringer</i>	22
5.1.2.3 <i>Hvis barnet eksperimenterer med at ryge</i>	22
5.1.2.4 <i>Hæmmende faktorer for at tale med barnet om rygning</i>	23

5.1.3	Hvad har betydning for barnets rygning?	24
5.1.4	Opsummering	25
5.1.5	Anbefalinger	25
5.2	X:IT på skolerne	26
5.2.1	Hvordan er forældrene blevet præsenteret for X:IT	26
5.2.2	Forældrenes forklaring af og holdning til Projekt X:IT	27
	5.2.2.1 <i>Barnets opmærksomhed på forældrenes holdning til rygning</i>	<i>27</i>
5.2.3	Forældrenes egne anbefalinger	28
5.2.4	Opsummering	29
5.2.5	Anbefalinger	29
5.3	Røgfri kontrakt	30
5.3.1	Implementering af kontrakten	30
5.3.2	Forældrenes holdninger til kontrakten	30
5.3.3	Forældrenes måde at anvende kontrakten på	32
	5.3.3.1 <i>Konkret anvendelse af kontrakten</i>	<i>32</i>
	5.3.3.2 <i>Hvad har forældrene ikke krydset af</i>	<i>33</i>
5.3.4	Forældrenes egne anbefalinger	34
5.3.5	Opsummering	35
5.3.6	Anbefalinger	35
5.4	Røgfri Dialog Pjecer	36
5.4.1	Implementering af pjecerne	36
5.4.2	Forældrenes holdninger til pjecerne	36
5.4.3	Forældrenes måde at anvende pjecerne på	37
5.4.4	Forældrenes egne anbefalinger	38
5.4.5	Opsummering	39

5.4.6	Anbefalinger	39
5.5	Røgfri dialog hjemmeside	40
5.5.1	Implementering af hjemmesiden	40
5.5.2	Forældrenes holdninger til hjemmesiden	40
5.5.3	Forældrenes måde at anvende hjemmesiden på	41
5.5.4	Hjemmesider de godt kan lide	41
5.5.5	Opsummering	42
5.5.6	Anbefalinger	42
6	<u>Opsamlende diskussion med inddragelse af teori</u>	43
7	<u>Generelle anbefalinger</u>	48
7.1	Anbefalinger vedrørende implementeringen	48
7.2	Anbefalinger vedrørende kontrakten	49
7.3	Anbefalinger vedrørende pjecen	50
7.4	Anbefalinger vedrørende hjemmesiden	51
8	<u>Metode refleksion</u>	52
9	<u>Litteraturliste</u>	54

1 Indledning

1.1 Aktualitet

Rygning er årsag til en lang række kræftsygdomme og er den vigtigste enkeltårsag til sygdom og for tidlig død. I Danmark ryger cirka 17 % af den voksne befolkning over 15 år dagligt, dog er der positivt nok de sidste 10 år sket en markant reduktion af antallet af rygere. (SST 2012)

Forskning viser at der er stor forskel hos unge og voksne i deres udvikling af afhængighed og sårbarhed overfor nikotin, og at ungdommen udgør en vigtig sårbarhedsperiode. Dette begrundes blandt andet i at jo tidligere et ungt menneske begynder at ryge, jo større er sandsynligheden for, at han/hun ender som storryger. Endvidere viser forskning, at de der begynder at ryge tidligt, har sværere ved at holde op som voksne. (Due & Holstein 2002). Disse forskningsresultater understreger at unge udgør en vigtig gruppe i arbejdet med forebyggelse af rygning. Flertallet af alle danske unge prøver at ryge inden de afslutter grundskolen, heldigvis ender alle ikke som rygere. (Due & Holstein 2002)

I 1984 havde op mod 80 % af eleverne i niende klasse prøvet at ryge, mens dette er gældende for ca. 50 % af eleverne i 2010. (Rasmussen & Due 2011) Faldet af unge der har prøvet at ryge er altså faldet drastisk men der er stadig en stor procentdel der ryger.

På baggrund af det store antal unge rygere har Projekt Børn, unge og rygning i Kræftens Bekæmpelse udviklet Projekt X:IT - en tobaksforebyggende skolebaseret intervention, der har til formål at nedbringe antallet af unge rygere. Denne rapport udgør en procesevaluering af Røgfri Dialog, der er en del af Projekt X:IT. Røgfri Dialog er navnet på den del i Projekt X:IT der omhandler forældreinddragelse. Forældreinddragelsen består i at de unge skal skrive under på en røgfri kontrakt sammen med en voksen medunderskriver. Kontrakten forpligter den unge til ikke at ryge i løbet af skoleåret og medunderskriveren lover med kontrakten, at tale med den unge om rygning og støtte ham/hende i at være røgfri.

Det overordnede formål med denne procesevaluering er, at give Projekt Børn, unge og rygning, som er primære brugere af evalueringen, baggrund for videreføring og grundlag for ændringer i Projekt X:IT.

1.2 Procesvureringens vidensinteresse

Det er ikke unormalt, at interventioner ikke er implementeret og udført på den måde som de er designet til. (Rossi et al. 2004:56) Denne procesvurering har blandt andet til formål at undersøge, hvor godt Projekt X:IT's program fungerer, herunder i hvilken grad materialet er blevet implementeret blandt forældrene, samt måden ressourcerne i programmet bliver brugt af forældrene. (jf. Rossi et al. 2004:57) Nærværende procesvurering er udviklet med et udviklingsigte, derfor spørges der ind til, hvordan indsatsen kan videreudvikles og forbedres. (Mehlbye et al. 1993:27). Det undersøges, hvilke elementer i Røgfri Dialog der synes at fungere, dels for at finde ud af, hvad der eventuelt skal fokuseres mere på, men også da denne information kan være brugbar ved udvikling af andre interventioner. Fokus for undersøgelsen er, hvordan implementeringen af forældrematerialet er forløbet, samt forældrenes holdninger til og erfaringer med materialet i Røgfri Dialog. Baggrunden for at undersøge forældrenes holdninger til og erfaringer med forældredelen er, at Projekt X:IT bygger på Albert Banduras socialpsykologisk teori der påpeger, at forældre har stor indflydelse på deres børns handlen og ageren. Derfor er det nødvendigt at finde ud af, hvad der skal til for at forældre vil gøre brug af X:IT forældrematerialet. Dette undersøges med henblik på, at nå frem til en række forslag til mulige forbedringer af Røgfri Dialog, da Projekt Børn, unge og rygning har ambitioner om at ændre i Røgfri Dialog.

1.3 Fokuspunkter for procesvureringen

Da det forventes ved udarbejdelse af denne procesvurering, at kunne pege på hæmmende og fremmende faktorer for implementeringen af Røgfri Dialog, er informationer som forældres holdninger og erfaringer med materialet i Røgfri Dialog, værdifulde for denne vurderings brugere. Den viden der produceres i denne rapport, må opfattes som historisk og kulturelt betinget. Dette skal forstås ved, at der ikke vil blive fundet frem til sandheden om generelle holdninger til og erfaringer med materialet i Røgfri Dialog. (jf. Jørgensen & Phillips 2011) Ambitionen med denne rapport er, at give indblik i én repræsentation eller ét perspektiv på forældrenes holdninger og erfaringer med Røgfri Dialog. I den forbindelse arbejdes der med en præmis om, at der er sammenhæng mellem viden og sociale processer. Det vil sige at de mere eller mindre herskende sandheder, konstrueres i relationer mellem mennesker, derfor er den sandhed der konstrueres kontingent. Dette kan betyde at den måde som Projekt Børn, unge og rygning oplever Røgfri Dialog og de værdier materialet tilskrives, ikke nødvendigvis

er det samme som en gruppe forældre oplever. Hvem der har ret, vil der ikke blive taget stilling til i denne rapport, da der ikke arbejdes med almengyldige videnskabelige forskrifter. Da forældrenes oplevelse af Røgfri Dialog som meningsgivende, er betydningsfuld for Projekt Børn, unge og rygning, er formålene med nærværende procesevaluering at undersøge:

- 1) *Implementeringsgraden af Røgfri Dialog.* Det ønskes at fremhæve både fremmende og hæmmende forhold i implementeringsforløbet. Dette undersøges med henblik på, at komme med forslag til mulige justeringer i projektet, som kan forbedre fremtidig implementering af Projekt X:IT.
- 2) *Materialet i Røgfri Dialog.* Det ønskes at finde styrker og svagheder ved forældrematerialet, herunder den Røgfri kontrakt, Røgfri Dialog Pjecerne og Røgfri Dialog hjemmesiden. Igen undersøges dette for at kunne pege på mulige forandringer til materialet, som kan forbedre den fremtidige implementering af dette.

I forlængelse af de to formål tager nærværende procesevaluering udgangspunkt i nedenstående fokuspunkter:

- *Hvordan har forældrene oplevet implementeringen af Røgfri Dialog i Projekt X:IT fra 7. til 9. klasse?*
- *Hvilke holdninger har forældrene til Røgfri Dialog?*
- *Hvad er forældrenes erfaringer med brugen af materialet i Røgfri Dialog?*
- *Hvilke mulige forbedringer til Røgfri Dialog kan der peges på?*

I forlængelse af de fire fokuspunkter, er der stillet en række evalueringsspørgsmål, der skal fungere som retningslinje for undersøgelsen.

Implementering

- *Hvordan oplever forældrene X:IT og Røgfri Dialog?*
- *Hvordan er forældrene blevet præsenteret for Røgfri Dialog?*
- *Hvordan har forældrene fået tildelt Røgfri Dialog materialet?*
- *Hvordan har de brugt Røgfri Dialog i hhv. 7., 8., og 9. klasse?*

Røgfri Kontrakter

- Hvorfor skriver nogle forældre under på den røgfri kontrakt og hvorfor er der nogle der ikke gør?
- Hvilke holdninger giver forældrene udtryk for at have til kontrakten, både som koncept og det indholdsmæssige?
- Hvordan har forældrene anvendt kontrakten?

Røgfri Dialog Pjecer

- Hvorfor benytter nogle forældre sig af pjecerne og hvorfor er der nogle der ikke gør?
- Hvilke holdninger giver forældrene udtryk for at have til pjecerne, både som koncept og det indholdsmæssige?
- Hvordan har forældrene anvendt pjecerne?

Røgfri Dialog hjemmeside

- Hvorfor benytter nogle forældre sig af hjemmesiden og hvorfor er der nogle der ikke gør?
- Hvilke holdninger giver forældrene udtryk for at have til hjemmesiden, både som koncept og det indholdsmæssige?
- Hvordan har forældrene anvendt hjemmesiden?

For at kunne undersøge de opstillede fokuspunkter er der anvendt to kilder; projektbeskrivelse af X:IT samt målgruppen for Røgfri Dialog. Med den første kilde ønskes, at lave en vurdering af forældreinddragelsen i X:IT, i forhold til indhold, proces og implementering. Ved den anden kilde ønskes målgruppens vurdering af indhold, proces og implementering af forældreinddragelsen i Projekt X:IT, dette er således ud fra forældrenes synspunkt.

De to kilder er blevet anvendt ud fra et ønske om, at finde frem til om implementeringen er sket som tiltænkt, hvorfor implementeringen er sket som den er samt, hvordan forældrene forholder sig til forældrematerialet. Dette undersøges for at finde ud af om deres holdninger kan have indflydelse på, hvordan Røgfri Dialog er blevet implementeret. Hvordan dette er blevet undersøgt vil blive beskrevet i afsnittet *Metodisk ramme*.

2 Projekt X:IT – en skolebaseret tobaksforebyggende indsats

Projekt Børn, unge og rygning i Kræftens Bekæmpelse har udviklet en tobaksforebyggende intervention, X:IT, formålet er at reducere antallet af rygere blandt børn og unge i kommunerne med 25 %. Projektet er en 3-årig indsats rettet mod elever i 7.-9. klasse på landets folkeskoler og har været i gang siden skolestart 2010 på 49 forskellige folkeskoler rundt om i landet. Endvidere var året 2009 pilotår for Aalborg kommune og Herning kommune.

I alt er der tre hovedaktører i Projekt X:IT. For det første kommunen, her er der en kommunekoordinator, der står for systematisk koordinering af alle interesserede skoler. Den anden hovedaktør er skolen, der står for undervisning om rygning og at etablere et røgfrit miljø. På de forskellige skoler er en X:IT koordinator der fungerer som tovholder på projektet. Denne X:IT-koordinator har til opgave, at sørge for at projektet forløber som det skal, samt at indsamle og følge op på de røgfri kontrakter fra eleverne, dette arbejde udføres blandt andet gennem klasseansvarlige i X:IT klasserne. Den tredje hovedaktør i projektet er forældre til eleverne på X:IT skoler, disse får information og skriver under på røgfri kontrakter med de unge og har til opgave at gå i dialog med den unge om rygning.

2.1 Projektets indsatsområder

Dette afsnit har til hensigt at skabe et overblik over, hvad Projekt X:IT består af. Først vil der være en kort beskrivelse af indsatsen i skolen, dernæst vil være en mere udførlig gennemgang af delen der omhandler forældreinddragelse. Grunden til at der i dette afsnit bliver gjort mest ud af elementerne i forældreinddragelsen er, at det er det, der er fokus for denne rapport. Interventionen består af tre hovedelementer;

- *Undervisning.* Projekt X:IT indebærer at der på skolerne undervises 8 lektioner om året i 7., 8., og 9. klasse, i materialet Gå op i røg, udviklet af Kræftens Bekæmpelse. Materialet består af en naturvidenskabelig samt en humanistisk og socialvidenskabelig del. Undervisningsmaterialet er udviklet så det kan indgå i den almindelige undervisning, da det kan opfylde undervisningsministeriets mål i en lang række fag.

- *Implementering af rygeregler.* Her er kravet til X:IT skoler at skolen skal være røgfri i skoletiden både inde og ude. Hvis de ansatte vil ryge, skal det foregå et sted udenfor matriklen, hvor eleverne ikke kan se det.
- *Forældreinformation og – inddragelse.* I Projekt X:IT inddrages forældre, på den baggrund at disse der er tæt knyttet til de unge, har stor indflydelse på de unges værdier, vaner og adfærd. Den del der i Projekt X:IT inddrager forældrene kaldes Røgfri Dialog og er uddybet nedenfor.

2.2 Røgfri Dialog

Med Projekt X:IT er det tænkt, at forældre skal fungere som sparringspartnere og rollemodeller for barnet under hele det 3-årige forløb. Røgfri Dialog handler om at give forældrene viden og redskaber til at tale med de unge om rygning og gøre forældrene bevidste om deres betydning som rollemodeller for de unge. Forældrene i Projekt X:IT klasser får tildelt en forældrepakke, med materiale om, hvordan de bedst støtter deres barn i at leve et røgfrit liv. Herudover kan forældrene indgå en kontrakt med deres barn om, at barnet holder sig røgfri og at de vil støtte barnet i sin beslutning.

Forældrepakken består konkret af informationsmateriale, heri pjecer og hjemmeside, der skal inspirere forældre til, hvordan de snakker med deres barn om tobak. Røgfri dialog pjecerne tildeles både i 7., 8., og 9. klasse, heri er der konkrete handlingsanvisninger til forældres kommunikation med deres barn om rygning. Forældrene får forskellige pjecer hvert år, da unges erfaringer med rygning adskiller sig på de forskellige klassetrin. Hjemmesiden er tiltænkt at skulle give forældrene brugbare råd, ved hjælp af fif om effektiv forældre-kommunikation og øvelser.

En anden del af forældreinddragelsen er Røgfri Kontrakter. Ideen med den Røgfri Kontrakt er, at de unge indgår en kontrakt, hvor de forpligter sig til ikke at ryge. Den unge indgår kontrakten med en forælder. Ved hver skolestart i 8. og 9. klasse får eleverne mulighed for at forny den kontrakt han eller hun indgik i 7. klasse, hvis de fortsat ønsker at være røgfri, hvilket giver anledning til en tilbagevendende snak om, hvilke tanker den unge gør sig om rygning. Kontrakten forpligter den unge til ikke at ryge i løbet af skoleåret. Medunderskriveren lover med kontrakten, at tale med den unge om rygning og støtte ham/hende i at være røgfri. Sammen med kontrakten er det tiltænkt at forældrene får den førnævnte Røgfri Dialog pjece.

2.3 Videnskabelig baggrund

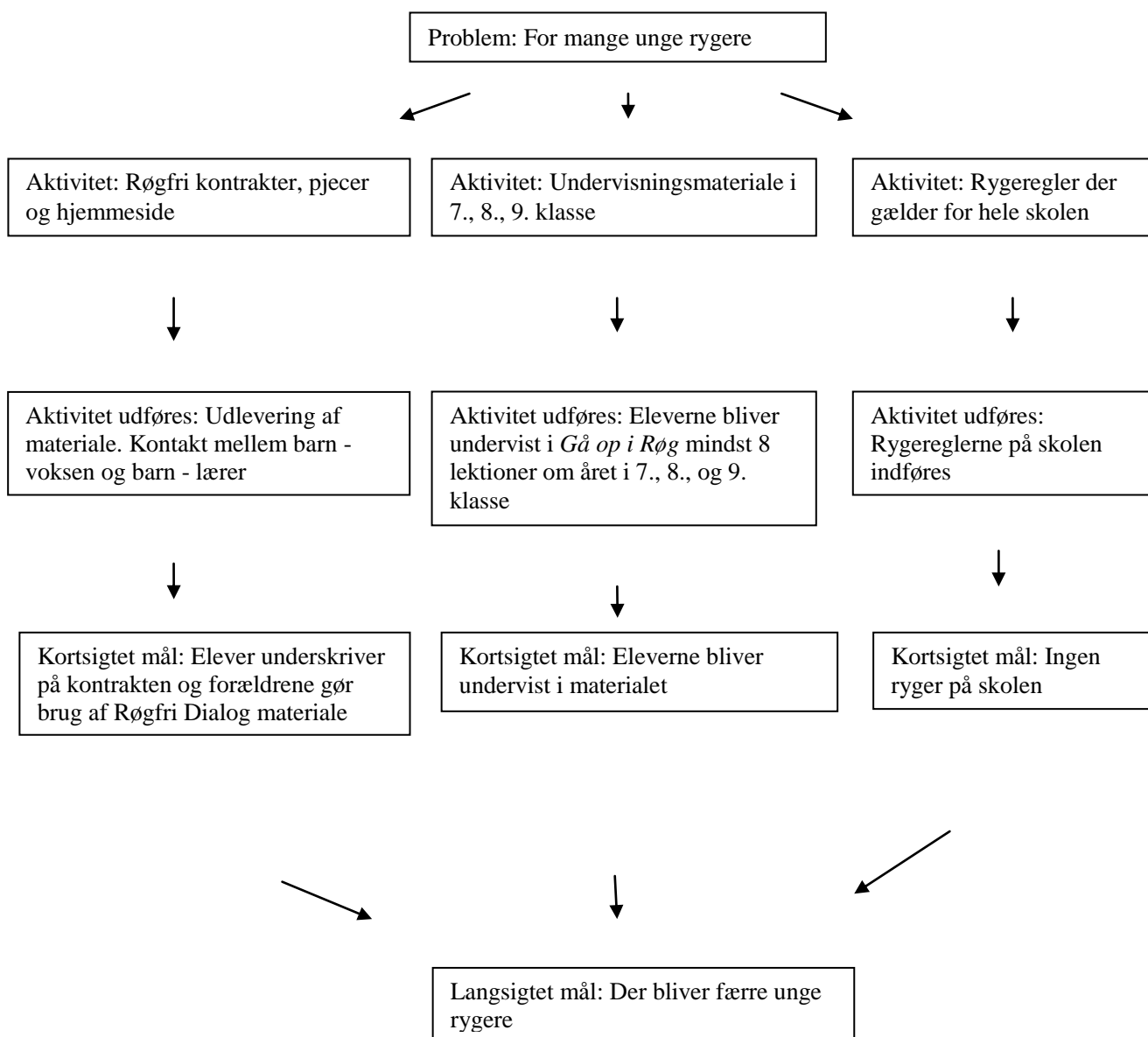
Projekt X:IT bygger på forskning fra Danmark og andre lande og tanken har været at samle alle succeserne fra andre interventioner i én. Projektet er sammensat af elementer der har dokumenteret effekt i videnskabelige studier, for på den måde at give projektet bedst mulige forudsætninger for at nå målet: Færre unge rygere. Projekt X:IT er udviklet ud fra en teori om at, det ikke er nok kun at lave en indsats i skolen, hvis man skal have unge til at holde sig fra cigaretter. Det er således nødvendigt med et samarbejde mellem skolen og voksne uden for skolen, voksne som de unge betragter som rollemodeller. Således er det nødvendigt at kombinere alle elementerne i Projekt X:IT for at der er størst sandsynlighed for at opnå effekt (Thomas & Perera 2006) Det er centralt i Projekt X:IT at forældrene kender deres betydning som rollemodeller for deres barn, og hvordan de bedst støtter de unge i at leve et røgfrit liv, da der arbejdes ud fra en tankegang om at voksnes egen rygeadfærd påvirker de unge.

I Norge og Sverige har der i nogen tid eksisteret indsats der har haft fokus på at holde unge røgfri, eksempelvis har de i Norge en indsats der kaldes FRI og bruges på størstedelen af landets grundskoler. Studier fra Norge og Sverige viser en røgfri kontrakt kan nedsætte elevernes rygning med næsten 50 % (Nilsson et al. 2006). Kræftens Bekæmpelse har med Projekt X:IT forsøgt at lave en tilsvarende indsats der på sigt ønskes, at blive Danmarks nationale tobaksforebyggelsesprogram til alle kommuner.

Projekt X:IT tager udgangspunkt i psykologen Albert Bandura's socialpsykologiske teori om social indflydelse. Bandura opstiller en model over hvordan person, adfærd og omgivelser gensidigt påvirker hinanden (Bandura 1986). Han har fokus på at menneskets adfærd er afhængigt af tiltroen til egen mestringssevne, hvilket kaldes self-efficacy. Det er på baggrund af denne model, at der ud over undervisning i Projekt X:IT, også er krav om ændring af rygeregler og forældreinddragelse.

2.4 Interventionsdesign

Figuren nedenfor viser en skitse over programmet Projekt X:IT. Programmet er bygget med den problemstilling at der er for mange unge rygere. Figuren har til hensigt at give et overblik over, hvordan Projekt X:IT er bygget op og at give læser en idé om alle delelementerne i X:IT samt hvad der skal til for at nå det langsigtede mål, færre unge rygere. Nærværende procesevaluering omhandler venstre kolonne i figuren.

3 Teori

Følgende afsnit vil præsentere den teoretiske del af rapporten. Dette er med inspiration fra professor i kommunikation og sociologi Everett M. Rogers, herunder en del af hans teori *Diffusion of Innovation*. I denne procesevaluering tages udgangspunkt i den del der omhandler de fem karakteristika Rogers opstiller, som er relevante for at en intervention lykkes. Denne teori er inddraget som en hjælp til at kunne åbne op for analysen samt for at kvalificere de mulige forbedringer af Røgfri Dialog der er formuleret senere i denne rapport.

At få en ny idé til at blive implementeret kan være svært, selv om det måske har åbenlyse fordele. Ved mange indsatser tager det lang tid fra de bliver iværksat til de rent faktisk bliver implementeret og udbredt. Den tid det tager fra en indsats er iværksat til den er implementeret er relevant at mindske, altså hermed øge graden af udbredelsen hvis muligt. (Rogers 2003:1) Derfor må man se på de karakteristika ved interventioner der forklarer graden af implementering ved en specifik intervention.

Nedenstående er de fem karakteristika som Rogers opstiller for at måle graden af en interventions mulighed for udbredelse:

- *Nytteværdi* (Relative advantage)

Dette element omhandler at der er en sammenhæng mellem om et individ finder en specifik intervention fordelagtig og graden af hvor hurtigt en intervention vil blive implementeret. Nytteværdien omhandler økonomiske termer, sociale prestige/status faktorer men også bekvemmelighed og tilfredsstillelse.

- *Kompatibilitet* (Compatibility)

Kompatibilitet drejer sig om graden af om en intervention opfattes som at stemme overens med værdier, tidligere erfaringer og behov som målgruppen har. Graden af udbredelsen af en intervention afhænger af, om den strider imod målgruppens sociale og religiøse værdier.

- *Kompleksitet* (Complexity)

Kompleksitet handler om i hvilken grad en intervention opfattes som værende svær at forstå og bruge. Her påpeger Rogers at interventioner der er simple at forstå, bliver implementeret hurtigere end interventioner der kræver at målgruppen tilegner sig nye evner eller ny viden.

- *Mulighed for afprøvning* (Triability)

Nye interventioner der kan blive afprøvet i en begrænset periode vil generelt blive implementeret hurtigere end andre interventioner. En intervention hvor målgruppen har haft mulighed for at afprøve den vil være omringet af mindre usikkerhed for den enkelte der overvejer at implementere interventionen.

- *Mulighed for at se resultater* (Observability)

Muligheden for at se resultater for en intervention giver en større chance for at individet implementerer interventionen. (Rogers 2003:15-16)

Rogers påpeger at tidligere forskning viser, at ovenstående fem elementer er de vigtigste når det kommer til graden af, hvorpå en intervention bliver implementeret. (Rogers 2003:17) Herudover spiller det en rolle, hvilken type intervention det er og hvordan det bliver kommunikeret, herudover har normer i det sociale system også en væsentlig betydning. (jf. Rogers 2003) I forhold til Projekt X:IT og Røgfri Dialog der er en forebyggende indsats, er der generelt en langsommere implementeringsfase, da individer kan have svært ved at se nytteværdien ved disse typer interventioner. Dette kan skyldes at, ved disse forebyggende indsatser skal muligheden sænkes for et uventet fænomen. Ikke nok med at indsatsen har et langsigtet mål, så er det heller ikke sikkert, at forebyggelsen overhovedet er nødvendig for den enkelte, da det eksempelvis ikke er alle der får kræft. (jf. Rogers 2003)

I nogle forebyggende indsatser, begrundes det af individer der ikke adopterer indsatsen at det, det kræver at forebygge, er større end udkommet ved forebyggelsen. (Rogers 2003:235) Potentielle individer til indsatsen er ikke nødvendigvis klar over, at de har behov for indsatsen, indtil de bliver klar over konsekvenserne ved ikke at gøre det.

4 Metodisk ramme

I dette afsnit vil være en beskrivelse af procesevalueringens design, med design henvises til de metodevalg der er foretaget i tilrettelæggelsen og udførelsen af evalueringen. (Krogstrup 2003:52) Da resultaterne af denne procesevaluering skal anvendes aktivt, er hensigten med følgende afsnit at tydeliggøre evalueringskriterierne og dermed give en forståelse for, hvordan de tidligere nævnte evaluerings spørgsmål vil blive undersøgt. Dette gøres med det formål at læseren kan få mulighed for, at forholde sig kritisk til evalueringsresultaterne og de forslag til forbedringer som denne afslutningsvis formuleres. (jf. Krogstrup 2003:31)

4.1 Procesevaluering

En procesevaluering er relevant ved igangsættelse af en ny indsats som Projekt X:IT, fordi indsatsen er i udvikling og virkningen af indsatsen stadig er usikker. En procesevaluering skal som oftest være med til at give en kvalitetssikring af i, hvilket omfang programmet gennemføres som intenderet og om det kører på den måde som tiltænkt. (jf. Rossi et al. 2004:57) En procesevaluering fungerer både som et løbende monitoreringsredskab, der følger projektets implementering og som et redskab til at videreudvikle den specifikke indsats (Rossi et al. 2004:171), hvilket netop er formål for denne procesevaluering. For at Projekt X:IT skal kunne nå sit mål, må alle tre elementer i interventionen implementeres. Nærværende procesevaluering er udarbejdet som en formativ evaluering, der er designet til at fremfinde brugbart feedback til dem der tager sig af programmet, herunder Projekt Børn, unge og rygning. (jf. Rossi et al. 2004:177)

Procesevalueringen af Røgfri Dialog er foretaget med udgangspunkt i et deltagerorienteret perspektiv. Når dette perspektiv er centralt i denne undersøgelse, er det for at give plads til informanternes betydningstilskrivelser og meningsdannelser i forhold til Røgfri Dialog. Det er således forsøgt at gå til informanterne værdineutralt, så de via diskussion under interviewet selv kan konstruere en virkelighed omkring materialet. Dog er dette gjort med fokus på specifikke emner som skal være udgangspunkt for interviewet for, at kunne besvare evalueringens fokuspunkter.

4.2 Dataindsamling

Den kvalitative metode er fordelagtigt i denne procesevaluering, da det med denne metode vil blive muligt at undersøge, hvorfor effektevalueringens resultater er som de er, med fokus på fremmede og hæmmende faktorer. Styrken ved kvalitativ analyse er, at det herigennem er muligt at indsamle samlet viden om det undersøgte fænomen, så læseren bedre forstår hvad det drejer sig om. (Mehlbye et al. 1993:133) Ydermere er kvalitativ metode en typisk metode når der skal indsamles viden om menneskers meninger, oplevelser og holdninger, hvilket netop er fokus for denne procesevaluering. (Brinkman & Tanggaard 2010:29)

Fokusgruppeinterviewet er valgt som metode til at producere det empiriske materiale. Disse interviews er udført med semi-strukturerede interviewguides, hvor der i interviewene er en vekselvirkning mellem spørgsmål og svar, ligeledes giver denne metode plads til at forfølge interessante emner der opstår undervejs. (Brinkmann & Tanggaard 2010) Grunden hertil er, at det har været nogle helt specifikke spørgsmål angående implementeringen af Røgfri Dialog, der skulle afklares med forældrene. Herudover var der kun afsat halvanden time til hvert interview, hvorfor det var nødvendigt med et semistruktureret interview, da der var mange spørgsmål der skulle nås, samtidig var det vigtigt at give deltagerne mulighed for at præge interviewet i forskellige retninger. (jf. Halkier 2008:38) Yderligere var der under interviewet en øvelse, hvor deltagerne skulle notere, hvad de forbinder med Røgfri Dialog og Projekt X:IT og flere gange, hvor de blev bedt om at læse eller kigge noget igennem. Disse øvelser gjorde det således nødvendigt at holde interviewet forholdsvis stramt i strukturen.

4.3 Selektion og rekruttering af informanter

Indenfor kvalitativ metode er informantudvalget så småt at det ikke kan baseres på tilfældig udvælgelse, snarere skal udvælgelsen af informanter til fokusgruppeinterviewet være analytisk selektiv. (Halkier 2008:26) Deltagerne i hver gruppe skal gerne opleve at han/hun har noget at sige, men også at de har noget at sige til hinanden, og at de er trygge ved at sige det til hinanden. (Halkier 2008:28) Da forældrene kommer fra samme årgang på samme skole og de skal tale ud fra noget materiale der vedrører deres børn, skulle man mene at oplevelsen af at have noget at sige må være opfyldt. Ydermere er det ikke helt fremmede mennesker de skal snakke med, da de alle har tilhørsforhold til samme skole. Der er rekrutteret informanter ved at tage kontakt til enten en X:IT koordinator eller klasselærer i 9. klasse, telefonisk og/eller via mails. De lærere der var interesseret i at hjælpe, bad jeg sende et brev ud via skolens

intranet til forældrene i 9. klasse. Første skridt i forberedelsen af fokusgruppeinterviewet var at sikre at deltagerne blev ordentligt informeret. (Mehlbye et al. 1993:108) Både ved skriftlig information før interviewet, hvilket er forsøgt gennem det første brev til forældrene. Forældrene fik en kort forklaring af hvad projektet handlede om, så de potentielle deltagere kunne tage stilling til om de havde lyst til at deltage. (Halkier 2008:31) Yderligere er hvert interview blevet indledt med en uformel samtale om, hvad interviewet og undersøgelse har gået ud på samt en forklaring af retningslinjerne for interaktionen og oplysning om deres anonymitet. (jf. Halkier 2008) På nogle skoler var der ingen forældre der meldte sig, selvom nogle lærer sendte rykkere ud, meddelte eleverne at de skulle rykke deres forældre, eller sagt det til skolehjem samtaler. På en skole informerede klasselæreren om interviewet på et forældremøde og her var der en gruppe på fire forældre der meldte sig. Dette kan tyde på at forældremøder muligvis havde været den optimale måde at rekruttere på.

Efter tilmelding fra forældrene blev der via kontaktlæreren sendt endnu et brev ud med tak for deres tilmelding, samt gentagelse af tid, sted og en nærmere beskrivelse af, hvordan fokusgruppeinterviewet ville komme til at foregå. Brevet blev sendt ud i håb om, at forældrene ville føle sig mere forpligtiget til at komme.

Grunden til at det kun er forældre til 9. klasseelever der er valgt som målgruppe, er ud fra af formodning om at de ville have mere at kunne sige omkring deres brug af forældrematerialet. Ydermere var det ud fra en formodning om, at det gennem denne gruppe ville kunne vurderes, hvordan og hvorfor deres brug af forældrematerialet muligvis har udviklet sig gennem de tre år.

4.4 Databearbejdning

Interviewene er transskriberet. Da denne undersøgelse ikke har sit fokus på samtaleanalyse men på forældrenes oplevelser af implementering af og holdninger til Røgfri Dialog er transskriberinger udført, uden at indskrive observationer af stemninger og kropssprog samt antal sekunder på pauserne. Dog har tanken været at data ikke har, måtte reduceres for meget gennem transskriberingen, hvorfor udtryk som ”øh” og ”ikk’oss” samt latter og pauser er udskrevet. (jf. Halkier 2008) Transskriberingen er foretaget af evaluator kort tid efter de forskellige interviews blev afholdt. At materialet er transskriberet har givet mulighed for, at komme dybere ned i det empiriske materiale og endvidere mulighed for at genkende/huske interviewstemmerne. (jf. Brinkmann & Tanggaard 2010:43)

4.5 Analysestrategi

Før enhver analyse påbegyndes er det vigtigt at sætte sig godt ind i det empiriske materiale. Ifølge professor i pædagogisk psykologi Steinar Kvale er det nødvendigt først at strukturere empirimaterialet og herefter afklare, hvad der er relevant for analysen, førend analysen kan begynde. (Kvale 2004) Struktureringen af det empiriske materiale der danner grundlag for denne procesevaluering, er foretaget med inspiration af metodeteoretikeren Jennifer Masons metode *cross-sectional*. Metoden er anvendelig i tilfælde af, at der er mængder af data der skal systematiseres og sammenholdes på kryds og tværs. (Mason 2007) Derfor er der valgt først at lave en kodning af data hvor alle tekstpassager er blevet kodet. Herefter er der lavet en kategorisering af data, hvor tekststykker fra alle interviews er blevet inddelt i overordnede kategorier, for at få et overblik over sektionerne i de forskellige interviews, derefter er disse kategorier inddelt i subkategorier. (jf. Mason 2007:151) Både de individuelle interviews og fokusgruppeinterviewene er systematiseret via *cross-sectional* metoden og fungerer i undersøgelsen som ligeværdige kilder.

Systematiseringen af det empiriske materiale er foretaget i databehandlingsprogrammet NVivo 10. Systematiseringen er foretaget induktivt, for at være så åben overfor de temaer der fremtræder i analysen som muligt. Teori og forskningsspørgsmål er søgt lagt til side ved systematiseringen ud fra et ønske om, at gå værdineutralt til værks. Det skal nævnes at da forskningsspørgsmål er lavet og teorien er læst inden analysen er påbegyndt, har disse præget systematiseringen i en retning der hjælper til gennem analysen, at sætte fokus på procesevalueringens mål.

Kategoriinddelingerne er blevet sammenholdt med teori og fokuspunkterne for procesevalueringen for at finde ud af, hvilke der skulle optræde i analysen og ville være relevante for undersøgelsen. Der kan derfor være pointer i interviewene som der ikke er blevet arbejdet med og som derfor ikke optræder i denne rapport. Det sidste trin i analysestrategien har været, at sætte kategorier og subkategorier i forhold til den teori der er gjort brug af i undersøgelsen. Teorien har gennem analysen tjent til at understøtte tendenser der optrådte i empirien.

4.6 Præsentation af datamateriale og interviewskoler

Der er i alt afholdt fire fokusgruppeinterviews og to enkeltmandsinterviews ud af tyve skoler der har været rettet henvendelse til. Målet var at få flere deltagere i hver fokusgruppe end

tilfældet er, men det har været nødvendigt at få de informanter der overhovedet stillede op, da det har været meget sparsomt med informanter. Derfor er der også afholdt to enkeltmandsinterviews. For at give læse en forståelse af analysens kontekst præsenteres her hver af de deltagende skoler.

Skole 1

Denne skole ligger i Jerslev Sjælland, som er en befolkningsmæssig lille by i Kalundborg kommune. Skolen har 284 elever.

I alt var der fire personer med til interviewet.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 57 % og faldt i 8. klasse til 46 %.

Skole 2

Denne skole ligger i Horsens, som er en befolkningsmæssig mellemstor by i Horsens kommune. Skolen har i alt 721 elever.

I alt var der en interviewperson, hvorfor interviewet blev afholdt over telefon.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 75 % og faldt i 8. klasse til 67 %.

Skole 3

Denne skole ligger i Hjallerup, som er en befolkningsmæssig lille by i Brønderslev kommune. Skolen har i alt 630 elever.

I alt var der fire personer med til interviewet.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 95 % og faldt i 8. klasse til 94 %.

Skole 4

Denne skole ligger i Vejle, som er en befolkningsmæssig mellemstor by i Vejle kommune. Skolen har 620 elever

I alt var der fire personer med til interviewet.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 97 % og faldt i 8. klasse til 59 %.

Skole 5

Denne skole ligger i Esbjerg som er en befolkningsmæssig mellemstor by i Esbjerg kommune. Skolen har 782 elever.

I alt var der fire personer med til interviewet.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 85% og faldt i 8. klasse til 67%.

Skole 6

Denne skole ligger i Thisted som er en befolkningsmæssig lille by i Thisted kommune.

Skolen har 674 elever.

I alt var der en interviewperson, hvorfor interviewet blev afholdt over telefon.

Antallet af kontraktskrivere var i 7. klasse 81 % og faldt i 8. klasse til 47 %.

5 Analyse

Følgende analyse er delt ind i fem afsnit; Forældres rolle ift. barnets rygning, X:IT på skolerne, Røgfri kontrakt, Røgfri Dialog pjecer og Røgfri Dialog hjemmeside. Disse overordnede kategorier er hovedsagligt funderet i undersøgelsens interviewguide og fremhæves med tanken om, at det vil kunne hjælpe til at belyse denne rapport's fokuspunkter. Under hver kategori er underpunkter, disse emner er de mest centrale der udspringer af interviewene samtidig med, at de naturligvis også findes relevante for denne undersøgelses fokuspunkter.

Analysen fungerer som resultat afsnit hvor de vigtigste pointer vil blive fremhævet.

Formålet er at finde frem til elementer ved Røgfri Dialog, der muligvis fungerer godt og mindre godt. Dette skal som tidligere nævnt, hjælpe til at få en fornemmelse af, hvordan Røgfri Dialog kan videreudvikles for, at få den optimale effekt i forhold til, at få forældrene til at indgå i arbejdet om, at forebygge deres barns rygestart.

5.1 Forældres rolle ift. barnets rygning

Følgende analyse afsnit sætter fokus på, hvordan forældrene taler med deres barn om rygning, hvilke forhold forældrene mener, er årsag til deres barns eventuelle rygning, hvilke holdninger forældre har i forhold til, at tale med deres barn om rygning, samt hvilke strategier forældre bruger i dialogen med barnet om rygning og tobak. På baggrund heraf er det muligt at opnå en indsigt i, hvorvidt der er kontinuitet mellem de strategier forældrene bruger og de strategier, der anbefales i Røgfri Dialog, som beskrevet tidligere i denne rapport. Hermed bliver det muligt at pege på, hvilke problematikker eller aspekter som Projekt X:IT, med fordel kan forholde sig til for, at støtte forældres indsats i forhold til deres barns afstandtagen til rygning.

5.1.2 Forældres dialog med barnet om rygning

5.1.2.1 Dialog med barnet

Af interviewene fremgår det at der er enighed om, at man som forælder skal tale med sit barn om rygning, men der er forskel på, hvordan og hvornår forældrene taler med sit barn om rygning. At det er vigtigt at tale med barnet om rygning kommer blandt andet til udtryk i følgende udsagn: *"Jeg synes det er vigtigt at kommunikere til ens poter at, hvis man ryger, går det ud over ens helbred og at man faktisk har noget at skulle have sagt til dem."* (Henrik,

Skole 3)

Blandt en række af forældrene, lader der til at være en fælles forståelse af, at det er forældrenes opgave at formidle den rigtige viden omkring rygning til barnet og sørge for, at barnet ikke ryger eller begynder at ryge. Forældrene tilskrives således meget betydning i forhold til om barnet ryger eller ej.

To af de interviewede forældre fortæller, at de har et barn der enten ryger eller har prøvet at ryge. Moderen hvis barn ryger, fortæller at hun er i dialog med barnet om rygning og at de sammen arbejder på, at datteren langsomt skal stoppe med at ryge. Den anden forælder, hvis barn har røget nogle måneder men nu er stoppet, fortæller at hun i dialogen med barnet fortalte ham, hvor ked af det hun var over det. Denne informant lægger vægt på, at hun blev mere skuffet end sur og tilbød at hjælpe ham med at stoppe med at ryge.

5.1.2.2 Brug af egne erfaringer

Af interviewene fremgår det, at forældrene gør brug af egne erfaringer i dialogen med barnet om rygning. I interviewet med skole 3 beskriver en far sig som ryger med en søn der ikke ryger. Faderen forklarer i interviewet, at han tager udgangspunkt i sig selv, når han går i dialog med sønnen om rygning.

” (...) jeg har også sagt, at jeg synes, at det var en rigtig dårlig idé, hvis han begyndte at ryge, fordi jeg ved, hvor svært det er. Jeg har prøvet nogle gange at holde op med at ryge, og jeg ved, hvor svært jeg selv har haft det med at få stoppet igen.” (Svend, Skole 3)

Faderen tager ikke kun udgangspunkt i sin egen afhængighed af rygning, senere nævner han, at han har familiemedlemmer, der er døde af kræft, hvilket han ikke kan udelukke har været forårsaget af rygning. I størstedelen af interviewene bliver, der talt om familiemedlemmer, der er døde kræft eller KOL, hvilket ifølge informanterne kan være forårsaget af rygning. Således er der blandt forældre en fælles opfattelse af, at rygning kan medføre sygdom og død.

5.1.2.3 Hvis barnet eksperimenterer med at ryge

To forældre nævner, at de ville tage dialogen med barnet om rygning, hvis barnet begyndte at ryge, så ville de se hvad de kunne gøre for at stoppe det. Dette bliver der talt om i forbindelse med pjecen, hvor forældrene påpeger, at de ville anvende pjecen, hvis deres barn begyndte at ryge.

"(...) Men hvis man nu havde en tvivl om de kunne være lige på nippet til at ryge, så kunne det være fint at have det (X:IT pjecerne) og støtte sig til, men jeg synes ikke, jeg har behov for det i den nuværende situation." (Anni, Skole 5)

Citatet tyder på at da hendes barn ikke ryger, finder hun ikke pjecen relevant at anvende.

I forlængelse heraf skal det nævnes, at der under interviewene blev givet udtryk for at forældrene ikke mente, at deres barn kan finde på at ryge. Forældrene udtrykker *"Maja kommer aldrig til at ryge"* eller *"Jeg har en fornemmelse af at mine børn ikke vil ryge"* herudover nævner en forældre i forhold til dialogen med barnet om rygning at *"Jeg går let henover det, fordi jeg tror ikke vi har problemet."*

Forældrene udviser således en rimelig sikkerhed omkring, at deres barn ikke vil begynde at ryge, hvilket kan være en grund til at de ikke synes det er nødvendigt, at skulle tage dialogen med dem om rygning.

5.1.2.4 Hæmmende faktorer for at tale med barnet om rygning

Af interviewene fremgår det, at det er forskelligt, hvor meget forældre taler med deres barn om rygning og hvordan de gør det. I den forbindelse er det relevant at se på, hvad forældrene peger på som hæmmende faktorer i forhold til, at tale med barnet om rygning i et forsøg på at forbygge rygestart. Af interviewene fremgår det, at størstedelen af forældrene tager dialogen med barnet om rygning, i tilfældige situationer når der er mulighed for det. Eksempelvis når forælder og barn går tur med hunden, ser fjernsyn sammen eller hvis barnet selv bringer emnet på banen. Andre forældre nævner, at de taler med deres barn om rygning, hvis barnet skal til fest eller hvis lugten af røg fremkommer. Nogle forældre nævner, at de ikke vil gøre barnet irriteret og derfor lader barnet starte samtalen om rygning. En del af forældrene påpeger, at man som forælder hellere vil have god stemning med barnet end at skulle tale om rygning. Nogle forældre peger i den forbindelse på, at det er godt med forældrematerialet i projekt X:IT så forældrene kan give skolen eller kontrakten "skylden" for at dialogen omkring rygning er nødvendig.

"Hvis nu der står i kontrakten, at vi lige skal gå igennem dialogen, så kunne man jo sige jamen så er det ikke for at være en irriterende mor, så er det jo fordi, det står i kontrakten, at vi skal." (Hanne, Skole 5)

Det lader til at nogle forældre er bange for at gøre rygning spændende for børnene, hvilket er en hæmmende faktor for, at skulle tale med barnet om rygning, som er udtrykt i følgende

udsagn: *"Ved at tage dialogen jamen så bevidstgør man barnet om at der er noget her som kan være interessant."* (Henrik, Skole 3)

5.1.3 Hvad har betydning for barnets rygning?

Dette afsnit har til hensigt at kortlægge de faktorer forældrene mener, har en betydning for om barnet ryger. Mener forældrene ikke at de har en betydning for om barnet ryger eller ej, kan det have indflydelse på, i hvor høj grad de tager forældrematerialet til sig.

Elleve af de interviewede forældre, påpeger barnets vennekreds som særlig betydningsfuld for, om barnet begynder at ryge. Går barnet sammen med venner der ryger, mener forældrene, at der er stor risiko for, at deres barn begynder at ryge, hvilket blandt andet understreges i følgende citat: *" (...) jeg tror det værste det vil være, hvis hun får en vennegruppe der ryger, så tror jeg godt nok at vi har hårde odds imod os (...)"* (Hanne, Skole 5)

Det er ikke kun vennerne som ud fra forældrenes synspunkt er betydningsfulde for barnets rygestart, forældrene italesætter også sig selv som betydningsfulde. I interviewene blev forældrene spurgt om, hvad man som forælder kan gøre for at søge, at undgå ens barn begynder at ryge. Mange forældre påpeger, at de ikke selv ryger, hvilket virker som om de mener, har betydning for om barnet vil begynde at ryge.

"Interviewer: (...) hvis nu du skulle sige to ting som man forælder, kan gøre for at forhindre at ens barn begynder at ryge, hvad kunne det så være?"

Karen: Jamen det er et røgfrit hjem og at vi ikke selv ryger" (Karen, Skole 2)

I citatet ses at forældrene ser egen adfærd som betydningsfuld i forhold til barnets rygning. Herudover fremgår det af interviewene, at forældrenes holdning til rygning og dialogen mellem forælder og barn om rygning som risikofaktor også anses for, at have betydning for barnets rygning, hvilket ekspliciteres i følgende udsagn: *" Jamen jeg er helt sikker på at det der er allerbedst det er også at de kender ens holdning til det og hvorfor man har den holdning."* (Lise, Skole 1)

Her ses det altså at forælderen skal gøre barnet opmærksom på hvorfor det ikke er godt at ryge.

5.1.4 Opsummering

- Størstedelen af de adspurgte forældre mener, at de skal blande sig i deres barns rygning.
- Mange forældre mener ikke deres barn vil begynde at ryge.
- Nogle af forældrene peger på, at de har ansvaret for at formidle viden omkring rygning til deres børn.
- Størstedelen af forældrene lægger vægt på, at vennekredsen har den største betydning for om barnet begynder at ryge.

5.1.5 anbefalinger

- Være mere tydelig om hvilken rolle forældrene spiller ift. deres børns rygning, som der anbefales i X:IT.
- Vær eksplicit om, at man som forælder godt kan forebygge barnets rygestart selvom man selv ryger.
- Vær tydelig om vigtigheden af forebyggelse, og det er for sent først at gribe ind når barnet allerede ryger, som er hensigten med X:IT.

5.2 X:IT på skolerne

I dette afsnit følger en forklaring af, hvordan Projekt X:IT er blevet præsenteret for forældrene. Efterfølgende sættes der fokus på, hvordan forældrene forklarer, hvad Projekt X:IT er, for hermed at opnå indsigt i om forældre i tilstrækkelig grad ved, hvad projektet går ud på og således er blevet præsenteret godt nok til Projekt X:IT.

5.2.1 Hvordan er forældrene blevet præsenteret for X:IT

På en skole er præsentationen af Projekt X:IT foregået på den måde, at børnene er kommet hjem med materialet om Projekt X:IT. På en anden skole er der sendt et brev ud på forældreintra fra X:IT koordinatoren med information om projektet, hvorefter barnet er kommet hjem med materialet. På tre skoler var det børnene der kom hjem med materialet, forinden havde forældrene været til et forældremøde, hvor det var blevet nævnt at projektet skulle til at køre på skolen. På den ene af disse tre skoler, var det skolelederen der havde informeret om projektet til forældremødet. En anden informant nævner, at hun har hørt om Projekt X:IT til en skolehjemsamtale, hvor hun fik en pjece med hjem, datteren havde fået en kontrakt med hjem umiddelbart efter. Denne informants datter var ryger, hun var begyndt på skolen i midten af 8. klasse. Kun én skole har ikke fået information om projekt X:IT gennem skolen men kun gennem børnene. Størstedelen af forældrene har altså hørt om Projekt X:IT gennem skolen til at starte med. Præsentationen af Projekt X:IT er tiltænkt, at skulle foregå til et forældremøde i starten af 7. klasse, det er således kun på halvdelen af skolerne at det er foregået som tiltænkt. Materialet til Røgfri dialog er på alle skolerne, på nær én der fik det til en skolehjemsamtale, kommet hjem med børnene, her kan der muligvis være gået noget tabt evt. pjecerne.

Generelt nævner forældrene under interviewene, at engagementet fra lærernes side omkring Projekt X:IT ikke har været stort. Otte forældre påpeger, at det ikke er blevet prioriteret på skolerne og at lærerne ikke har tid. Heraf nævner én forælder, at hun har fået en rykker fra en lærer, fordi sønnen ikke havde afleveret kontrakten. Herudover påpeges i to interviews, at forældrene ikke får meget at vide omkring Projekt X:IT generelt. Yderligere utrykker en anden forælder i forbindelse med at hun nævner, at lærernes engagement ikke er stort: *"(...) der er ikke nogen der må ryge på skolen, det er jo et røgfrit område, men lærerne de gør det jo alligevel (...)"* (Lise, Skole 1)

5.2.2 Forældrenes forklaring af og holdning til Projekt X:IT

Under interviewene blev forældrene bedt om kort at forklare, hvad Projekt X:IT er. Dette har været relevant for at finde ud af, hvor meget de egentlig ved om Projekt X:IT og hvordan de ser projektet. Af interviewene lader det til, at ingen af forældrene kendte forskel på Projekt X:IT og Røgfri dialog, som er forældredelen.

Størstedelen af forældrene påpeger, at Projekt X:IT er en kampagne der skal medvirke til at forebygge børns rygestart. To forældre nævner, at Projekt X:IT er en kontrakt mellem barn og forælder. Herudover er der mange forældre der nævner konkurrencen som barnet deltager i ved kontraktskrivning. Mange af forældrene udtrykker at de ikke ved, at der eksisterer undervisningsmateriale til børnene i skolen. Kun én af forældrene udtrykker eksplicit hendes kendskab hertil, da hendes datter havde fortalt hende om nogle ting omkring cigaretter og rygning som børnene var blevet undervist i, i skolen.

Den generelle holdning til Projekt X:IT og at deres barns skole har valgt at implementere projektet, er meget positiv blandt forældrene. Én forælder nævner, at han synes kontrakten og hvordan det skulle fungere lød meget teoretisk og besværligt, men nu når han har prøvet det og set det, synes han nemt. En anden forælder nævner, at da hun første gang hørte om projektet, var hun skeptisk, hun mente at det muligvis kunne sætte nogle tanker i gang omkring rygning og muligvis vække en lyst til at afprøve rygning, hvilket kommer til udtryk i følgende udsagn: *”Ja jeg tænkte det var satme godt nok underligt at det lige pludselig skulle være så stort et fokus (...) jeg tænkte, at det var lige tidligt nok at begynde at tag fat i det.”* (Anne-Mette, Skole 4)

Under interviewene blev forældrene spurgt ind til, hvorvidt de tror Projekt X:IT kan være med til at forebygge børns rygestart. To forældre siger eksplicit ja, den ene heraf påpeger, at dette dog kun er, hvis lærernes og forældrene bakker op omkring projektet. Tre forældre nævner, at det er en fin start eller et godt supplement. Tre forældre påpeger, at det muligvis vil være med at udskyde børnenes rygestart og at det dermed kan være, at nogle børn slet ikke starter med at ryge. Andre tre forældre påpeger, at projektet er med til at gøre børnene mere bevidste om rygningens skadevirkninger og dermed kan hindre nogles rygestart.

5.2.2.1 Barnets opmærksomhed på forældrenes holdning til rygning

Under interviewene blev forældrene spurgt ind til, om de tror at deres børn er blevet mere klar over deres holdning til rygning, efter Projekt X:IT er blevet indført på skolerne. Fem af de

adspurgte forældre udtrykker eksplicit at de ikke mener, at deres barn er blevet mere klar over forældrens holdning til rygning, nogle af disse forældre påpeger, at de i forvejen ville tale med deres barn om rygning. Andre fire forældre påpeger, at de mener at det, at Projekt X:IT er blevet indført på skolen har bevirket, at børnene er blevet gjort mere klar over forældrens holdning til rygning. Dette kommer blandt andet til udtryk i udsagn som: *”Ja jeg tror, for hvis ikke der havde været noget indspark et andet sted fra, så ville den måde tingene hænger sammen på derhjemme blive taget for givet.”* (Rikke, Skole 3)

5.2.3 Forældrenes egne anbefalinger

Under interviewene blev forældrene spurgt ind til, om de havde nogle forslag til, hvad man kunne gøre for at få Projekt X:IT implementeret på bedste vis. Nedenfor fremgår det hvad forældrene påpegede:

- Brug forældreintra til at sende reklamer.
- Brug forældreintra til at påminde dialogen om rygning og om kontrakten, evt. hvert halve år.
- Tilføj links til www.roegfridialog.dk på forældreintra.
- Lav koder til smartphones.
- Lav app's.
- Send nogle fra Kræftens Bekæmpelse ud i klasserne og til forældremøder der kan fortælle om Projekt X:IT.

5.2.4 Opsummering

- Tre skoler har haft et forældremøde, hvor forældrene er blevet introduceret til Projekt X:IT. Efterfølgende har eleverne fået materialet med hjem forældrene.
- Forældrene er klar over, at Projekt X:IT er en kampagne fra Kræftens Bekæmpelse, der skal forebygge unges rygestart.
- En forælder udtrykte eksplicit at Projekt X:IT indebærer at børnene bliver undervist i tobak i skolen. Andre nævnte ikke undervisningsdelen. En tredjedel af forældrene bliver spurgt til om de ved at børnene bliver undervist, hvortil de svarer nej.

5.2.5 anbefalinger

- Være mere tydeligt overfor lærerne om, at alle forældrene skal introduceres til Projekt X:IT på et forældremøde, som anbefalet i X:IT.
- Oplys i højere grad forældre om, at børnene bliver undervist i klassen samt at skolen er røgfri, så forældrene forstår, at de er del af en større indsats.
- Lav ofte påmindelser til forældrene om Projekt X:IT evt. med tips og ideer til, hvad de kan tale med deres barn om ift. Rygning. (Evt. via forældreintra eller en facebookgruppe)

5.3 Røgfri kontrakt

I dette analysekapitel vil der være fokus på den Røgfri kontrakt, som forælder og barn kan indgå. Afsnittet er en afdækning af forældrenes brug af kontakten, samt deres holdninger og erfaringer vedrørende kontrakten.

5.3.1 Implementering af kontrakten

Forældrene i interviewene har alle atten, kendt til kontrakten og alle har skrevet under i 7. og 8. klasse, på nær én hvis datter ryger. På alle skolerne har barnet haft kontrakten med hjem, hvor den er blevet underskrevet og afleveret til skolen igen. I 9. klasse er det ikke alle de interviewede forældre, der har skrevet under, en stor del af forældrene mener, da interviewene fandt sted, at de ikke har set kontrakten endnu i dette skoleår. Ingen af de forældre, der ikke har set kontrakten i 9. klasse nævner, at de enten har talt med barnet om kontrakten eller spurgt deres barn ind til kontraktskrivningen.

5.3.2 Forældrenes holdninger til kontrakten

Under interviewene er der blevet spurgt ind til, hvad forældrene synes om kontrakten, for at opnå indsigt i forældrenes opfattelse samt brug heraf. Derudover er der blevet spurgt mere konkret ind til, hvad de synes om kontraktens indhold og visuelle udtryk.

Forældrene giver udtryk for at de generelt oplever kontrakten som en god idé, og at de oplever at kontrakten giver god anledning til at få talt om rygning med deres barn. Blandt andet siger Birgit om kontrakten:

”Jamen det synes jeg da er en god ting, altså man kan sige det er jo ligesom at gøre lidt mere ud af det end bare en mundtlig aftale, hvor flere kommitter på den. Altså det er sådan en aftale, hvor der både er nogle i skolen, der kan følge op og eleven selv og forældrene. Så man kan ligesom gå tilbage og sige, jamen vi havde faktisk en aftale, du har faktisk skrevet under på den, og det har jeg også.” (Birgit, Skole 6)

Størstedelen af forældrene giver udtryk for, at det de tror der virker ved kontrakten er, at det er mere seriøst end en mundtlig aftale og derfor muligvis vil blive taget mere alvorlig af barnet.

Det er ikke kun det at barnet skal skrive under på en kontrakt, forælderen mener, er virksomt. Én af de interviewede forældre der er ryger fortæller, at det han synes er positivt omkring kontrakten er, at han skal støtte barnet i ikke at ryge og at det ikke er nødvendigt at ham selv

der skal stoppe med at ryge (Skole 3). Yderligere påpeger denne forælder, at kontrakten har fået ham til, at reflektere over sin rygning og hvilke elementer der kan medføre at barnet begynder at ryge.

”(...) Jeg har en lille kurv når jeg kommer ind i gangen, der ryger nøgler mobil og tegnebog og cigaretter og lighter op i. Det vil sige cigaretter og lighter, de ryger så ikke derop i længere, fordi jeg har jo sat kryds i at jeg ikke vil lade det ligge fremme (...)” (Svend, Skole 3)

Under interviewene fremhæver fem forældre konkurrencen og præmien, som barnet kan vinde ved at skrive kontrakt, som en positiv faktor, de forælder der ikke selv nævner det i interviewene udtrykker en enighed herom. I forhold til at få underskrevet kontrakten, påpeger én af forældrene at det er en motivationsfaktor for barnet, at han/hun kan vinde en præmie. Herudover bliver det af fire forældre nævnt som en gulerod.

”(...) jeg tror for eleverne der er det en gulerod det her med at de deltager i en konkurrence fordi nogle de er bevidste om, jamen altså vi gider ikke ryge men vi vil gerne vinde den her Ipad (...) det er ligesom en gulerod at det lavet som en konkurrence, (...) man skal bare lade være med at ryge jo og så kan man oven i købet vinde et eller andet (...)” (John, Skole 1)

Det lader ikke til at præmien gør at de unge ikke ryger, men er mere en faktor der har indvirkning på at de får underskrevet kontrakten og afleveret kontrakten hjemme og på skolen. Hvilket bliver ekspliciteret af en anden af de adspurgte forældre.

Seks af de interviewede forældre påpege, at kontraktskrivningen minder om den aftale de i deres familie har indgået med barnet om, at få kørekort hvis ikke de ryger, når de fylder 18 år.

I forhold til om forældrene mener at kontrakten kan medvirke til om barnet ikke ryger, er der en del uklare svar. Af interviewene fremgår det, at fire forældre mener, at kontrakten kan hjælpe til, at barnet ikke ryger. Det påpeges, at det gode er at kontrakten, gør opmærksom på en problematik og spreder sig over en årrække og at det både er forældre og skolen der er indblandet. Yderligere påpeger en forælder, at kontrakten muligvis vil udskyde barnets rygestart, så længe barnet er ophængt på kontrakten. Én anden forælder udtrykker en større usikkerhed omkring kontraktens effektivitet, hun nævner at da hendes barn begyndte at ryge, havde han skrevet under på kontrakten, og udtaler:

”Jeg tror ikke at det har indflydelse på om han starter igen eller om han ikke gør men altså øhm det ved jeg sgu ikke om den ... men han bare ind i et uheldigt selskab, hvor de røg fast hver dag og der tror jeg ikke han tænkte ej nu bryder jeg kontrakten, det tror jeg simpelthen ikke at han tænkte, det var mere at yes nu er jeg en del af fællesskabet.” (Anne-Mette, Skole 4)

5.3.3 Forældrenes måde at anvende kontrakten på

I nedenstående analyseafsnit vil være fokus på, hvordan forældrene konkret har anvendt kontrakten og om der er elementer ved kontrakten de ikke synes om.

5.3.3.1 Konkret anvendelse af kontrakten

Den overordnede måde hvorpå kontraktskrivningen er foregået, er ved at forældrene har siddet sammen med barnet og krydset punkterne af på kontrakten. Størstedelen af forældrene har således været i dialog med deres barn i forhold til, at skulle skrive kontrakten under. Alligevel virker det ikke som om, det er noget, der er blevet brugt lang tid på og muligvis har det været mere en samtale om, hvad der skulle afkrydses af forælderen end en samtale om, hvorfor barnet ikke skal ryge. I følgende citat forklarer en af informanterne, hvordan underskrivningen af kontrakten foregik hjemme hos ham:

”Den bliver smidt på bordet, vi skal lige have en underskrift her far, så siger jeg nå hvad skal vi så krydse af her og så får vi lige en snak om det ik´ og hvilke punkter vi ikke rigtig kan krydse af.” (Allan, Skole 1)

I forbindelse med kontrakten er der nogle forældre der påpeger, at deres brug af kontrakten har ændret sig fra 7. til 9. klasse. Af interviewene fremgår det, at der er enighed blandt fire forældre om, at det er lettere at tale med barnet om kontrakten i 9. klasse end i 7. klasse, da man når barnet er ældre, kan have en mere alvorlig snak (Skole 3). I nogle af de andre interviews påpeger forældrene, at de har anvendt kontrakten mere da projektet blev indført i 7. klasse end i 8. og 9. klasse, hvilket de påpeger skyldes at kontrakten i 7. klasse var ny og interessant samt, at der var fokus omkring det på forældremødet da X:IT blev introduceret.

Når forælderen underskriver kontrakten skriver han/hun blandt andet under på, at forælderen i løbet af skoleåret, spørger ind til barnets erfaringer med tobak, samt selv fortæller om sine holdninger til rygning. Størstedelen af forældrene nævner, at de ikke tager samtalen om kontrakten i løbet af skoleåret med deres barn.

”Vi snakker ikke meget om den efterfølgende men vi snakker om, hvordan det er med alkohol og hvordan det er med det ene og det andet altså, hvordan sådan omkring rygning og hvad de sådan oplever, når de går til fester sammen sådan.” (Mogens, Skole 1)

Forældrene taler således ikke nødvendigvis om kontrakten flere gange årligt, men samtalen omkring rygning og alkohol kan finde sted i forbindelse med, at barnet skal til fest eller som tidligere nævnt, hvis der lugter af røg eller andre passende lejligheder.

5.3.3.2 Hvad har forældrene ikke krydset af

De fleste af forældrene der blev interviewet fortæller, at de har afkrydset alle punkterne på kontrakten. Dog er der nogle forældre, der nævner nogle punkter de ikke har krydset af eller som de italesætter som problematiske. Én af forældrene udtrykker, at han er i tvivl om han har afkrydset punktet, *At bede andre om ikke at ryge, når han/hun er tilstede*. Tre forældre nævner, at de ikke har krydset dette punkt af. To af dem fordi de ikke ville, fordi de ikke mener, man kan bestemme over andre. Denne holdning er de ikke alene om, flere forældre påpeger i interviewene at punktet kan skabe et dilemma, da det kan virke overskridende at skulle bede andre voksne mennesker om ikke at ryge. Den anden informant der ikke har krydset dette punkt af, begrundet det i, at hans kone ryger (Skole 1).

Selvom mange af de interviewede forældre enten ikke har sat kryds i eller er studset over punktet angående, at bede andre om ikke at ryge, skal det alligevel siges, at ingen, har droppet kontraktskrivningen fuldstændig på grund af dette punkt. Punktet lader til at lægge op til, at forældrene reflekterer over, at det kan være skadeligt for barnet eller muligvis medføre barnets rygestart, hvilket blandt andet kommer til udtryk i følgende udsagn: *”Den provokerede i hvert fald mig, men den provokerede mig også så meget så jeg reflekterede over den, så på den måde kan man jo sige, så er det jo godt nok.”* (Susanne, Skole 4)

I forbindelse med kontraktskrivningen, nævner en informant, at hans kone havde bedt ham om at underskrive kontrakten.

”Det var mig der skulle skrive under på denne her for hun kunne i hvert fald ikke se hvorfor fanden hun skulle skrive under, fordi når hun ryger så var hun ikke, man kan ikke sige hun ikke var en ligeså god forældre, men hun mente det var mere håndfast at jeg skrev under (...)” (Allan, Skole 1)

Moderen der ikke vil skrive kontrakt begrundet det i sin rygning. I forlængelse heraf skal det

nævnes, at to af de interviewede forældre eksplicit påpeger, at de mener kontrakten ikke appellerer til de forældre der ryger. Heroverfor skal det nævnes at der blandt informanterne er en ryger, der har skrevet kontrakt med sit barn og ikke mener at det er noget problem at han selv ryger. Til det udtaler en anden forælder:

”Jeg tror at rygerne sagtens kan skelne mellem at de fortsætter med at ryge men at deres børn helst ikke skal begynde at ryge. Forældrene er godt klar over at de har gjort noget dumt og der er ingen grund til at deres børn gentager det.” (Henrik, Skole 3)

5.3.4 Forældrenes egne anbefalinger

Under interviewene blev forældrene spurgt ind til, om de havde nogle forslag til ændringer og forbedringer til kontrakten. Nedenfor fremgår det hvad forældrene påpegede:

- Lav en tekstmæssig rettelse af den tekst forælderen skal skrive under på, der er en gentagelse. (*”Svend: Ja den siger for eksempel åbent at fortælle hvad jeg mener om rygning så godt jeg kan, ved for eksempel at fortælle hvad jeg mener om rygning”*(Skole 3))
- Lav en kommentar på forældreintra om at kontrakten skal fornyes.
- Lav flere vindere men så lidt mindre præmier
- Udvid kontrakten så der er plads til at barnet kan skrive sin overvejelser, om hvorfor han/hun ikke vil ryge.
- Lav en kalender på bagsiden af kontrakten, hvor barnet skal afkrydse hver dag, hvis han/hun ikke har røget.
- Hæng kontrakterne op i klasserne, så alle kan følge med i, hvem der ryger og hvem der ikke ryger.
- Tilføj adressen til roegfridialog.dk på kontrakten.

5.3.5 Opsummering

- Alle de interviewede forældre havde skrevet under, på nær én, hvis barn røg.
- To forældre udtrykker eksplicit at de ikke mener at kontrakten appellerer til forældre der ryger.
- På alle skolerne har barnet haft kontrakten med hjem i 7. og 8. klasse, hvor den er blevet underskrevet og afleveret til skolen igen.
- Den generelle måde hvorpå kontraktskrivningen er foregået, er ved at forældrene har siddet sammen med barnet og krydset punkterne af på kontrakten.
- Mange forældre havde dog enten studset over eller ikke afkrydset punktet *At bede andre om ikke at ryge, når han hun er tilstede*. Dette havde dog ikke medført at de ikke havde underskrevet kontrakten.
- Forældrene giver ikke udtryk for, at have en løbende dialog med barnet om kontrakten i løbet af året.
- Det ses at forældrene generelt har haft mest fokus på kontraktskrivningen ved projektstart.
- En forælder hvis kone ryger, fortæller at konen ikke mente at hun kunne underskrive kontrakten på grund af at hun er ryger.

5.3.6 anbefalinger

- Sørg for at alle forældre til at starte med bliver introduceret til Projekt X:IT og deres rolle gennem skolens ansatte.
- Vær mere eksplicit på kontrakten om at afkrydsningspunkterne er frivillige.
- Gør opmærksom på at forældrene ikke skal stoppe med at ryge ved at underskrive kontrakten, men blot støtte barnet i ikke at ryge.
- Skab mere opmærksomhed på kontrakten i løbet af 8. og 9. klasse.
- Gør forældrene opmærksom på kontraktskrivningen via skolens intra, så forældrene kan spørge ind til kontrakten hvis barnet ikke siger noget.
- Kontraktskrivning kunne være hver halve år, så dialogen kommer oftere.

5.4 Røgfri Dialog Pjecer

Dette afsnit omhandler de pjecer der er til forældrene i forbindelse med Projekt X:IT. Pjecerne har til hensigt, at give råd og tips til forældrene i forhold til kontraktskrivningen samt i dialogen med barnet om rygning. Nedenfor følger en kortlægning af forældrenes kendskab til pjecerne. Herefter undersøges forældrenes holdninger til pjecernes indhold og visuelle udtryk samt konkrete brug af pjecerne.

5.4.1 Implementering af pjecerne

Generelt er forældrene tøvende, når de bliver spurgt om de kender til pjecerne. Fire forældre ud af de atten interviewede er sikre på, at de har set pjecen før. Syv forældre fortæller, at de ikke har set pjecerne før. Én forælder fortæller, at hun har set pjecen fordi hun har en søn, der går i 7. klasse, men at hun ikke har set pjecen i forbindelse med projektet, der kører i 9. klasse, der er fokus for nærværende undersøgelse. To forældre nævner, at de har set pjecer, men at det har været en anden end den de blev vist ved interviewet, men derimod en smal og aflang folder. Til gengæld nævner de, at de fik folderen med kontrakten. To andre forældre kan kende pjecen når de ser den. De resterende seks forældre giver ikke udtryk for, om de har set pjecerne eller ej. De forældre der er sikre på, at de aldrig har set pjecerne udtrykker til gengæld, at de gerne ville have set dem for at vide, hvad det handlede om med kontrakten. (Skole 5)

Det lader ikke til, at forældrene er opmærksomme på, at der er forskellige pjecer til hhv. 7. 8. og 9. klasse.

5.4.2 Forældrenes holdninger til pjecerne

I det følgende afsnit er fokus på forældrenes holdninger til pjecen indholdsmæssige og visuelle udtryk. For hermed at undersøge, om der er nødvendige justeringer i forhold hertil eller om der er positive elementer man muligvis kan udbygge eller arbejde videre med i Projekt X:IT.

Den overvejende holdning blandt forældrene til pjecerne er, at de er gode til at give ideer til dialogen med barnet om rygning og kan være en hjælp til forældre, der muligvis ikke ved, hvordan de skal tale med barnet. Et par forældre mener, at så meget information som muligt er godt, både om projektet men også om emnet.

I forhold til pjecens visuelle udtryk udtaler tre af informanterne kritik angående pjecens farver. Under interviewene kalder to af forældrene pjecens farver for *en fesen 70'er orange*. En tredje forælder mener, at pjecen burde have en pangfarve, eksempelvis limegrøn (Skole 3).

I de forskellige pjece er der orange faktabokse, der har forskelligt indhold alt efter hvilken pjece det er. Den generelle holdning til disse faktabokse er meget positiv. Faktaboksene kan hjælpe til, at starte dialogen med barnet, hvilket blandt andet kommer til udtryk i en forældres udsagn *"Jeg synes det er godt, hvis der er sådan noget der ligesom kan få dialogen i gang, altså hvis der er et eller andet nogle udsagn, så man kan komme i gang med dialogen."* (Mogens, Skole 1)

Seks af de interviewede forældre udtaler eksplicit, at de synes faktaboksene er gode og nødvendige. Størstedelen af forældrene påpeger under interviewene, at fakta er nemmere at overskue i stedet for at der står lange tekster i pjecerne.

"(...) Jeg synes den er fin overskuelig, ikke så meget tekst, jeg synes det er fint det her med at der er faktabokse og det tror jeg måske at man godt kunne gøre noget mere, altså nogle små bobler hvor der står at rent faktisk så sker der sådan og sådan. Det kan godt være det er skræmmende men jeg tror også at det virker." (Hanne, Skole 5)

Når det kommer til det indholdsmæssige i pjecerne påpeger størstedelen af forældrene, at det er relevant og at der er nogle interessante emner. Hvad angår afsnittet *Tips til dialog* på pjecerne, påpeger syv af de interviewede forældre, at afsnittet indeholder de emner som de alligevel tager op med deres barn, uden brug af pjecen og uden at de nødvendigvis har set pjecen. Således ville de ikke tage udgangspunkt i afsnittet *Tips til dialog* i samtalen med deres børn, men kritiserer dermed heller ikke emnerne i afsnittet. Yderligere påpeger én forælder at faktaboksen omkring unges afhængighed er god, da hun ikke havde tænkt at denne gruppe blev nemmere afhængig (Skole 5).

5.4.3 Forældrenes måde at anvende pjecerne på

Eftersom mange af forældrene ikke mener, at de har set pjecen, var det svært at undersøge deres måde at anvende pjecen på. Dette afsnit vil således blandt andet indeholde en præsentation af, hvordan forældrene mener pjecen kan bruges. Dette er relevant i forbindelse med, om pjecen er anvendelig for forældrene og om pjecen bliver anvendt som tiltænk, nemlig som en hjælp til at tage dialogen med barnet om rygning. Tre informanter der nævner

at de har fået pjecen fortæller, at de ikke har anvendt den, men brugt deres egne erfaringer til at tale med barnet om kontrakten og om rygning. Én af forældrene i interviewene har set pjecen, han nævner, at han blot har kigget den igennem og ikke gjort mere ved det (Skole 1). Under interviewene blev der talt om, hvordan forældre kan bruge pjecerne og hvordan de ville gøre, hvis de havde pjecerne. Måden hvorpå pjecen kan blive anvendt af nogle af forældrene er, at den kan være god til at give inspiration til de forældre der ikke ved, hvordan de skal tale med deres barn om rygning. Yderligere udtaler en mor at pjecen kan bruges til, at kigge i når man sidder og har ”et break” (Skole 3).

En anden forælder der har set pjecen udtaler:

”Men hjemme ved os der ville det køre på den måde at de kommer hjem med sådan en pjece og så kommer de hjem med kontrakten, så skriver vi kontrakten under og får snakket lidt om det og så kigger vi pjecen igennem og så ryger pjecen ud (...)” (Mogens, Skole 1)

I ovenstående citat ses at pjecen bliver anvendt i forbindelse med kontraktskrivningen. Barnet og forælderen kigger i den sammen. Her kan det ikke vides, hvor meget tid der bliver brugt på pjecen, men det tyder på, at den bliver brugt som en hjælp til at tale om tobak, men ikke som hjælp til kontraktskrivningen, da der først kigges i pjecen når kontrakten er underskrevet.

En anden forælder nævner, at han ville bruge den når *”når problemet opstår”*(Skole 1). Dette skal forstås sådan, at hvis barnet ryger, ville pjecen blive fundet frem. Denne holdning til pjecen er der også et par andre forældre der deler, én forælder udtaler at, hvis hun havde på fornemmelsen at hendes barn kunne finde på at ryge, ville hun kigge i pjecen. Det kan tyde på, at det der vil blive kigget i pjecen efter ville være, hvad man skal gøre, hvis ens barn ryger og ikke, hvad man som forælder skal gøre for at forebygge barnets rygning. To forældre der ikke har fået pjecen nævner, at de rigtig gerne ville have haft pjecen til, at få et indblik i, hvad Projekt X:IT handler om (Skole 5).

5.4.4 Forældrenes egne anbefalinger

Under interviewene blev forældrene spurgt ind til, om de havde nogle forslag til ændringer og forbedringer til pjecerne. Nedenfor fremgår det hvad forældrene påpegede:

- Læg pjecerne ind på forældreintra.
- Lav en anden farve på pjecerne eksempelvis limegrøn eller en pangfarve.

- Tilføj et afsnit i pjecen om, hvad man skal gøre hvis ens barn ryger, hvor kan man henvende sig for at få barnet til at stoppe med at ryge.

5.4.5 Opsummering

- Mange af forældrene kan ikke huske de har set pjecerne men kan samtidig heller ikke udelukke det. De forældre der nævner at de ikke har fået pjecen, påpeger at de meget gerne ville have haft pjecerne.
- Forældrene mener at de orange faktabokse er relevante og gode at tale ud fra med børnene.
- Nogle forælder vil bruge pjecen "*når problemet opstår*", med dette skal forstås hvis barnet begynder at ryge.
- Selvom mange af forældrene ikke har fået pjecerne peger de på at emnerne eksempelvis i afsnittet *Tips til dialog* er de samme som de selv taler med deres barn om.

5.4.6 anbefalinger

- Sørg for at alle forældre får pjecerne.
- Tilføj et element til pjecen der gør at forældrene er nødsaget til at kigge pjecen igennem.
- Tilføj et punkt i pjecen omkring at det er det forebyggende arbejde ved at tale med sit barn om rygning, der er vigtigt, og ikke først "*når problemet opstår*"
- Tilføj et afsnit omkring rygestop til barnet i pjecerne, evt. med henvisning til xhale.dk.
- Anvend faktaboksene andre steder i Projekt X:IT, da forældrene er meget positive omkring faktaboksene.

5.5 Røgfri dialog hjemmeside

Dette afsnit har fokus på hjemmesiden www.roegfridialog.dk. Hjemmesiden er tiltænkt forældrene og skal give dem hjælp og redskaber til, hvordan de kan forebygge deres barns rygestart blandt andet ved en dialog med barnet om rygning. I dette afsnit vil der være en gennemgang af, forældrenes kendskab til hjemmesiden og deres holdninger til hjemmesiden.

5.5.1 Implementering af hjemmesiden

Af de afholdte interviews fremgår det, at to af forældrene ud af atten, kender til hjemmesiden. Den ene forælder havde tjekket hjemmesiden fordi han skulle medvirke til interviewet og den anden forælder havde været inde på hjemmesiden i opstartsfasen i 7. klasse for at se, hvad det var for noget. Men mange af forældrene nævner, at de ville gå ind på hjemmesiden hvis de vidste den eksisterede.

5.5.2 Forældrenes holdninger til hjemmesiden

Det lader til at der blandt de interviewede forældre, eksisterer en holdning til hjemmesiden om at den er god, indeholder nogle relevante emner, er overskuelig og nem at læse. Blandt andet siger Karen:

”Jamen altså den er let og overskuelig, fordi der er et kort ord ude i venstre side og så kan man gå ind, og så har du overskrifterne der midt på siden, så det er nemt lige at finde rundt” (Karen, Skole 2)

Af interviewene fremgår det, at en hjemmeside lader til at være et fint værktøj til forældrene da de er, vandt til at bruge internettet til at opsøge viden. En forælder påpeger at hun mener, at der er for mange punkter i afsnittet om myter, hun mener at det er unødvendigt fordi man som forælder ikke vil læse det hele. En anden forælder nævner i forbindelse med afsnittet omkring myter, at han ikke mener at det er en myte, at man ikke kan forebygge sit barns rygning hvis man selv ryger, han mener at det er sandheden. To forældre mener at hjemmesiden ser kedelig ud og ikke særlig tiltalende, den ene informant nævner at der skulle være mere spræl i forsiden. I forbindelse med at der interviewene bliver talt om hjemmesiden, er der en del forældre der påpeger at når man går ind på en hvilken som helst hjemmeside, bliver de irriteret, hvis det er gamle nyheder eller hvis hjemmesiden er for lang tid om at oploade. Således pointerede en stor del af forældrene, at hjemmesiden skal være nem at navigere rundt i og være opdateret.

5.5.3 Forældrenes måde at anvende hjemmesiden på

Som tidligere nævnt er der ikke mange forældre der kender til hjemmesiden, hvorfor de af gode grunde ikke har anvendt den. Nogle forældre giver udtryk for at de kun ville anvende hjemmesiden, hvis de havde brug for oplysninger om noget, eksempelvis hvad de skal gøre, hvis barnet begynder at ryge.

Fire forældre nævner, at hvis de havde et problem, her menes et barn der røg ville de gå på nettet og søge efter oplysninger til hvad de skulle gøre. *”Den dag man står med at der er en der begynder at ryge eller sådan noget så ville jeg ryge på nettet og finde ud af hvad handler det her om”* (Mogens, Skole 1)

Det ville således ikke nødvendigvis være roegfridialog.dk de ville søge oplysninger på men generelt på nettet evt. gennem Google.

5.5.4 Hjemmesider de godt kan lide

I interviewene pegede forældrene på andre hjemmesider de godt kunne lide. Følgende hjemmesider blev nævnt:

- Ekstrabladet
- Bt
- Nordvest nyt
- Arla.dk
- Sundhed.dk
- Jyske vestkysten
- Facebook

Mange af de ovenstående hjemmesider har det til fælles at der er mange billeder, herudover er der også den fællesnævner at nyhedssiderne er lokale nyhedssider. Én af de interviewede forældre påpeger, at det han godt kan lide ved den lokale nyhedsside, er de mange billedserier man kan klikke sig ind på, hvis man ønsker at se noget fra en bestemt begivenhed fra lokalsamfundet.

5.5.5 Opsummering

- To ud af 18 forældre kender til hjemmesiden. Men alle forældre ville gerne have vidst at hjemmesiden eksisterer.
- Én forælder stiller spørgsmålstejn ved myten som fortæller at man ikke kan forebygge sit barns rygestart hvis man selv ryger.
- Blandt forældrene eksisterer der en holdning til at hjemmesiden indeholder nogle relevante emner.
- Hjemmesiden skal være opdateret og med mere spræl.
- De hjemmesider forældrene generelt godt kan lide er lokal nyt og sider med mange billeder.
- Forældrene vil søge oplysninger på nettet, hvis eget barn begynder at ryge, men ikke nødvendigvis roegfridialog.dk.

5.5.6 anbefalinger

- Der må gøres en indsats for at alle forældre kender til www.roegfridialog.dk.
- Gør hjemmesiden let tilgængelig på cancer.dk og på Google.
- Sørg for at hjemmesiden hele tiden er opdateret.
- Tilføj et element til hjemmesiden så forælderen bliver motiveret til at gå ind på hjemmesiden og kigge, evt. en opgave forælder og barn skal løse.
- Tilføj noget personligt/lokalt til hjemmesiden, evt. billeder fra præmieoverrækkelse på hver skole eller børns fortællinger om rygning.

6 Opsamlende diskussion med inddragelse af teori

I dette afsnit vil der være en diskuterende opsamling af de vigtigste og mest gennemgående resultater fra interviewene. Som beskrevet i teorifsnittet, definerer Rogers fem karakteristika ved en innovation, som har betydning for, hvor lang tid det tager modtagerne at implementere den. I dette afsnit vil disse fem karakteristika hver især blive sat i forbindelse med analysens resultater. Analysen har vist at hverken kontrakt, pjece eller hjemmeside kan forventes at være implementeret helt efter hensigten. Der kan ikke gives svar på, hvordan implementeringen helt præcist er gennemført på de forskellige skoler, da nogle forældre ikke præcist kan huske det.

Følgende begrænsende faktorer for implementeringen af Røgfri Dialog fremgår af analysen:

- Det er ikke på alle skoler at forældrene er blevet præsenteret til Projekt X:IT på et forældremøde. Forældrene ved således ikke præcist hvad Projekt X:IT går ud på og indebærer.
- Forældrene får ikke tildelt eller får ikke oplysning om materialerne, herunder pjecer og hjemmeside.
- Materialet kan gå tabt ved, at det er børnene der skal bringe det hjem til forældrene.

Følgende fremmende faktorer for implementeringen af Røgfri Dialog fremgår af analysen:

- Overordnet set synes forældrene godt om materialerne i Røgfri Dialog og om X:IT og mener, at der er en god anledning til at få dialogen omkring rygning med sit barn. Dette er et forhold, som må forventes, at være fremmende for kontraktens implementering.
- Nogle forældre er blevet introduceret til projekt X:IT på et forældremøde.
- Lærerne og skolen spiller en stor rolle når det kommer til hvor meget information forældrene får omkring Projekt X:IT.

Implementeringen og præsentationen af Projekt X:IT er ikke foregået ens på skolerne. Forældrenes inddragelse og deltagelse i projektet er blandt andet af denne grund, faldet forskelligt ud, hvilket der må tages højde for ved effektevalueringens resultater. Det er centralt for implementeringen at forældrene bliver informeret omkring Projekt X:IT, Røgfri

Dialog og deres rolle i projektet. Herudover er det relevant at forældrene ved, at der er undervisningsmateriale med i Projekt X:IT, da de således vil få en bedre forståelse for, hvor stort og gennemarbejdet Projekt X:IT er. Dette vil muligvis kunne skabe større lyst, fra forældrenes side, til at støtte op om projektet, samtidig med at forældrene vil kunne spørge ind til undervisningen og herigennem få en dialog med barnet om rygning.

I forhold til graden af, hvordan Røgfri Dialog implementeres blandt forældrene påpeger Rogers et element der hedder *Relative advantage*, hvilket beskrives som nytteværdi i teori afsnittet tidligere i denne rapport. Af analysen fremgår det, at nogle af forældrene tror på at Projekt X:IT, i mere eller mindre grad, vil gøre en forskel i forhold til, om deres barn begynder at ryge. Det lader således til, at forældrene synes at det giver mening, at støtte op om Projekt X:IT i stedet for at arbejde imod det. Heroverfor skal det nævnes, at forældrene italesætter børnenes vennekreds som betydningsfuld i forhold til, om barnet begynder at ryge eller ej. Således kan det tolkes som at de muligvis ikke mener, at deres dialog med barnet om rygning er altafgørende, da ydre faktorer, så som vennerne, har stor betydning. Yderligere påpeger nogle forældre, at de hellere vil have en god stemning med deres barn end at de vil tale om rygning, hvorfor nogle forældre muligvis ikke føler bekvemmelighed i dialogen med barnet om rygning og derfor ikke ser nytte i at tage denne dialog. Nogle forældre har givet udtryk for, at de er rimelig sikre på, at deres barn ikke vil begynde at ryge. De påpeger at de vil gå i dialog med barnet om rygning, hvis barnet er i risikozonen for at ryge eller hvis problemet opstår. Det kan tolkes som, at de ikke kan se nogle nytte i at gribe ind og tage dialogen med barnet, når de er skråsikre på at deres barn ikke vil begynde at ryge. Målet med Røgfri Dialog er netop, at samtalen om rygning skal finde sted langt tid før barnet synes det kunne være interessant at prøve at ryge. Selvom en forælder ikke mener sit barn vil begynde at ryge, sker dette dog i nogle tilfælde, hvorfor det er vigtigt med forebyggelse hos alle unge. Derfor kan det tolkes at det må gøres mere tydeligt, hvor vigtigt det er med forebyggelse, og at det er netop det Projekt X:IT handler om.

Graden af om forældrene føler en nytteværdi i at skulle deltage i Projekt X:IT synes, at være stor nok til at de deltager. Trods det er deres rolle ikke lige bekvemmelig, hvorfor nogle forældre vælger ikke at gå i dialog med barnet om rygning, da de muligvis ikke oplever det nytteværdigt, grundet at vennekredsen tilskrives større betydning for barnets rygning end forældrene selv.

Størstedelen af forældrene mener, at man som forælder skal blande sig i barnets rygning, nogle forældre påpeger at det er forældrenes ansvar, at formidle den rigtige viden omkring rygningens konsekvenser til barnet. Dette synes at kunne ses i forbindelse med Rogers begreb *Compatibility*, hvilket omhandler kompatibilitet, heri om innovationen stemmer overens med modtagerens normer, værdier og behov. Røgfri Dialog omhandler at forælderen skal støtte barnet i ikke at ryge, blandt andet ved at fortælle om rygning. Forældrenes værdier i forhold til familierelationerne synes altså at stemme overens med det der lægges op til i Røgfri Dialog, hvilket må siges at fremme graden af, hvorvidt forældrene tager innovationen til sig. Herudover fremgår det af interviewene, at nogle forældre går i dialog med barnet om rygning uden løftede pegefingre, men mere dialogbårne relationer mellem barn og forælder. En dialog uden løftede pegefingre er netop det, der er fokus på i Røgfri Dialog, hvor forælderen ønskes at tage en anerkendende dialog med barnet.

Yderligere fremgår det i analysen, at nogle forældre ikke afkrydser punktet på kontrakten, *At bede andre om ikke at ryge, når han/hun er tilstede*, hvilket synes at give et tegn på at graden af kompatibilitet ikke er stor her. Dette punkt synes, at stride imod nogle af forældrenes værdier. Herudover fremgår det af interviewene, at en forælder der ryger ikke vil underskrive kontrakten, hendes mand må derfor gøre det. Således kan det siges at kontrakten ikke stemmer overens med moderens egne behov om, at kunne ryge derhjemme samtidig med, at skulle støtte barnet i ikke at ryge. Graden af kompatibilitet i forhold til Projekt X:IT synes overordnet at være stor, men når en forælder ryger kan der opstå usikkerhed i forhold til, hvorvidt forælderen kan hjælpe barnet i ikke at ryge. Således kan graden af kompatibilitet hos nogle forældre i forhold til deres deltagelse i Projekt X:IT medføre at nogle forældre ikke deltager. Hvis du er ryger og skal forebygge dit barns rygestart, fremhæves det i Røgfri Dialog at man som forælder, netop tager udgangspunkt i at man ikke er glad for at man er startet med at ryge. Herudover anbefales forælderen at lægge vægt på, hvor svært han/hun har ved at stoppe med at ryge og således ikke ønsker at barnet skal handle på samme måde som en selv. Således må der i højere grad gøres mere opmærksom på dette i Projekt X:IT.

Den generelle holdning til kontrakt, pjecer og hjemmeside er positiv fra forældrene. Kun én forælder påpeger at han til at starte med synes, at kontrakten lød svær at gå til. Forældrene påpeger, at emner i pjecerne er relevante, faktaboksene er nemme at gå til, og at pjecerne er et godt værktøj til at få startet dialogen med barnet om rygning. Nogle forældre påpeger at emnerne i pjecerne er nogle de allerede tager op med deres barn. For forældrene er det altså

ikke ny viden der er i pjecen, hvilket ifølge Rogers tredje begreb *Complexity*, altså kompleksitet der omhandler, hvordan forældrene oplever sværhedsgraden i Røgfri Dialog, har en positiv indvirkning på om forældrene tager materialet og interventionen til sig. Det kan således tolkes at de forældre der ikke har fået pjecen, men godt kunne have brug for et værktøj til at starte dialogen med barnet om rygning, muligvis ville have nemt ved at anvende pjecen da emnerne lader til, at være nogle der er tilgængelige for forældrene. Yderligere kan man diskutere kompleksitet i forhold til den forælderrolle der lægges op til i Røgfri Dialog, heri en forælder der går i dialog med barnet om rygning. Denne rolle synes ikke at være svær for forældrene, da de enten allerede går i dialog med barnet eller da forældrene mener at det er sådan forælderrollen skal være. Forældrenes oplevelse af graden af kompleksitet i Projekt X:IT synes altså ikke at svække forældrenes deltagelse i projektet.

I forbindelse med præsentationen af Projekt X:IT udtaler en informant, at hun havde lidt skepsis i forhold til, at projektet skulle starte på hendes søns skole. I forhold til, at skulle tage en intervention til sig påpeger Rogers *Triability*, altså muligheden for at afprøve projektet inden innovationen indføres. Dette har forældrene ikke haft mulighed for og derfor er begrebet svært, at overføre til Projekt X:IT. Heroverfor kan det siges, at forældrene får kontrakten tre år i træk, hvilket må være positivt, da de således kan blive mere trygge med kontrakten. I denne forbindelse kan det siges, at en stor del af forældrene påpeger, at der har været mest fokus på kontraktskrivningen det første år Projekt X:IT kørte på skolen, fordi det var nyt og interessant. Hvorimod det i 9. klasse lader til at være noget der bare lige hurtigt bliver skrevet under, uden megen dialog og eftertanke.

En del af forældrene påpeger i løbet af interviewene, at kontrakten minder om den aftale de har med deres barn om, at barnet får et kørekort hvis han/hun ikke ryger. På den måde kan kontrakten i hvert fald siges, at vække en vis genkendelighed hos forældrene, hvorfor det muligvis ikke virker fremmede for dem, at skulle skrive kontrakt med barnet og hvorfor de muligvis er meget positive omkring kontrakten. Dermed har forældrene ikke de største problemer med, at tage projektet til sig trods der ikke er stor grad af triability, lader det ikke til at være et stort problem. Muligvis er implementeringen nemmere grundet genkendeligheden fra kørekortet, herudover kan man også gå ud fra at det at forældrene skal gå i dialog med barnet også vækker en vis genkendelighed.

Afslutningsvis skal det nævnes at femte karakteristika som Rogers påpeger, er *Observability*. Dette element omhandler at implementeringen vil fremmes, hvis aktørerne har mulighed for, at se resultater af den innovation, de igangsætter. Dette er svært med Projekt X:IT og røgfri dialog, da der for det første går lang tid før projektets effekt måles. Ydermere er effekten langsigtet, da projektet kan være med til at forebygge de unges rygestart efter 9. klasse. Den manglende mulighed for, at se resultater af X:IT kan belyse, hvorfor nogle forældre ikke tager dialogen med barnet om rygning som anbefalet i projekt X:IT.

7 Generelle anbefalinger

Dette afsnit har til hensigt, at trække linjer på tværs af de enkelte anbefalinger fra analysen og den foregående diskussion af Rogers fem karakteristika. Med udgangspunkt i procesevalueringens fokuspunkter, vil anbefalingerne i dette afsnit søge, at fokusere på implementeringsgraden af Røgfri dialog. I analysen har blandt andet været fokus på fremmende og hæmmende faktorer i implementeringsforløbet, hvilket har til hensigt, at rette blikket mod mulige justeringer i projektet, som kan forbedre fremtidig implementering af Projekt X:IT. Yderligere har der været fokus på materialet i Røgfri dialog, hensigten har været at finde styrker og svagheder i forældrematerialet, for herigennem at kunne pege på mulige forandringer til materialet, som kan forbedre den fremtidige implementering af dette.

Anbefalingerne i nærværende afsnit er lavet ud fra analysen og er samtidig fortolkningsbaserede, idet der er tænkt på, hvordan vægtningen mellem de forskellige forslag til ændringer fremgår i analysen. Ligeledes tilføjes nogle af de ideer, som forældrene selv har forslået.

7.1 Anbefalinger vedrørende implementeringen

- **Understreg vigtigheden af forebyggelse**

Af interviewene fremgår det, at nogle forældre vil gå i dialog med barnet om rygning, hvis de mener at barnet er i risikozonen for at ryge eller hvis problemet opstår. Det kan tolkes som at de først vil gribe ind i deres barns rygning, hvis de allerede ryger. Således må det være nødvendigt at informere og lægge vægt på at Projekt X:IT er en forebyggende indsats og at det er vigtigt at forebygge de unges rygestart.

- **Præsentation af Projekt X:IT**

Det viser sig, at kun nogle af forældrene er blevet introduceret til Projekt X:IT ved forældremøder. Det er tiltænkt at forældrene skal præsenteres for projektet på et forældremøde, hvilket er en god idé, da der her er større mulighed for at fortælle forældrene mere dybdegående om projektet og hvordan det virker. Herudover vil der til et forældremøde være mulighed for, at informere forældrene om deres rolle i projektet.

- **Gør opmærksom på Projekt X:IT over forældreintra**

Overordnet beskriver forældrene Projekt X:IT som kontrakten. Det kunne være en god idé at oplyse forældrene om, at der bliver undervist og at skolen skal være røgfri, så forældrene ved at deres del, er en del af en større indsats. Dette kan få dem til at se, hvor vigtig en rolle de har og at børnene sådan er i gang med projektet hele tiden. Forældrene kunne således få et brev på forældreintra når der var blevet undervist, sådan at de kunne spørge deres barn ind til undervisningen og i den forbindelse få nem adgang til en dialog med barnet om rygning.

7.2 Anbefalinger vedrørende kontrakten

- **Ekspliciter at forælderen ikke SKAL stoppe med at ryge**

En forælder der ryger påpeger, at det positive ved kontrakten er at forælderen skal støtte barnet i ikke at ryge og at der ikke er noget krav om, at forælderen selv skal stoppe med at ryge. Man kunne forestille sig at andre forældre der ryger vil have samme holdning, således vil det være en idé, at eksplicitere på kontrakten at forælderen ikke skal stoppe med at ryge, men blot støtte barnet i ikke at ryge.

- **Tilføj et punkt til kontrakten til barnet**

Den generelle holdning blandt forældrene er, at der var mere fokus omkring kontraktskrivningen i 7. klasse end de andre år, grundet opstartsinteresse og at kontraktskrivningen i 8. og 9. klasse er noget man *bare lige gør*. En idé kunne således være, at tilføje et punkt på kontrakten, hvor barnet kunne skrive hvorfor han/hun ikke vil ryge i det kommende skoleår. Således får barnet reflekteret, muligvis i samråd med forælderen, da de alligevel underskriver kontrakten sammen.

- **Mere opmærksomhed på kontrakten**

Forældrene har ikke alle en løbende dialog med barnet om rygning og kontrakten i løbet af året, alligevel skal det nævnes, at de taler med barnet om rygning nogle gange, men ved tilfældige lejligheder og ikke ud fra kontrakten. En idé kunne være at kontraktskrivningen foregik hvert halve år, det ville muligvis medføre at forælderen og barnet fik dialogen med barnet to gange om året og ikke kun en gang. En anden idé kunne være, at lave løbende påmindelser om kontrakten og røgfri dialog, evt. via forældreintra.

- **Ekspliciter at afkrydsningspunkterne er valgfrie**

Størstedelen af forældrene fortæller, at de har krydset alt af på kontrakten, men enten ikke har afkrydset eller i hvert fald bare studset over punktet: *At bede andre om ikke at ryge når han/hun er tilstede*. Muligvis kunne det blive mere tydeligt på kontrakten at punkterne er valgfri, og at disse ikke behøver at blive afkrydset fordi man skriver under. Det ville muligvis samtidig medføre, at en forælder der ryger vil have nemmere ved at skrive kontrakt.

- **Oplys om fornyelse af kontrakt på forældreintra**

En del af forældrene har ikke skrevet under på kontrakten i 9. klasse. Det kan skyldes at kontrakterne ikke var blevet sendt hjem endnu, da interviewene blev afholdt, men også at børnene har glemt at aflevere den. Man kunne forestille sig at, hvis forældrene blev gjort opmærksomme på fristen for kontraktskrivningen, ville de muligvis huske barnet på at de skulle skrive kontrakt. Således kunne det muligvis undgås, at et barn der gerne vil skrive kontrakt, ikke får det gjort grundet glemsomhed. Det kunne således være en mulighed, at forældrene blev mindet om kontraktskrivningen gennem skolen via forældreintra.

7.3 Anbefalinger vedrørende pjecen

- **Sørg for at forældrene får pjecerne**

Det viser sig at nogle forældre ikke mener, at de har fået pjecerne, andre kan ikke huske om de har fået dem eller ej. Først og fremmest må man i den forbindelse gøre mere ud af, at forældrene får pjecerne. I projektbeskrivelsen af Projekt X:IT opfordres der til at pjecen bliver givet sammen med kontrakten, men dette har ikke været tilfældet på mange af skolerne. Man kunne således sikre at pjecerne kom hjem med kontrakten og eventuelt lægge dem ud på forældreintra, så forældrene kan downloade dem. En anden idé kan være at trykke pjecens vigtigste emner på bagsiden af kontrakten, således sikres i højere grad at forældrene får informationen fra pjecen.

- **Henvis til rygestop for børn og unge i pjecen**

Igennem undersøgelsen ses at nogle forældre nævner, at de vil anvende pjecen hvis deres barn begynder at ryge, så vil de kigge i pjecen for at finde hjælp. Således kan det være en idé, at tilføje et afsnit til pjecen om, hvad forælderen skal gøre hvis barnet ryger, eventuel med henvisning til Xhale.dk.

- **Brug princippet fra de orange faktabokse mere**

Ifølge forældrene er de orange faktabokse i pjecerne gode, nemme at læse og relevante at tage op med barnet. Herudover nævnes at boksene kan være gode udgangspunkter for dialog mellem barn og forælder. Således kunne det tænkes at elementet faktaboks, kunne tilføjes til andre ting i Projekt X:IT, da en faktaboks er nem at læse og god at tale ud fra.

7.4 Anbefalinger vedrørende hjemmesiden

- **Oplys om hjemmesidens eksistens**

Eftersom størstedelen af de interviewede forældre ikke kendte til hjemmesiden, lader det til at der må gøres en indsats i forhold til, at oplyse om at hjemmesiden eksisterer. Det kunne muligvis være en idé, hvis den er let at finde på cancer.dk og hvis den lægger som noget af det første når man laver en googlesøgning. Herudover kunne det være en idé, hvis børnene fik en opgave de skulle løse sammen med forældrene på hjemmesiden, så forældrene blev klar over denne hjemmesides eksistens.

- **Historier, billedeserier, opdateringer og opgaver på hjemmesiden**

Af interviewene fremgår det, at en stor del af forældrene godt kan lide lokalnyhedsavisers hjemmesider og billedserier på hjemmesider. I den forbindelse kunne det være en idé, at tilføje noget mere personligt til roegfridialog.dk, muligvis historier fra deres barns skole. Yderligere kunne man ligge nogle billedserier på hjemmesiden, eventuelt fra premieoverrækkelsen på de forskellige skoler. Herudover fremgår det af interviewene, at forældrene ikke gider læse en hjemmeside med gamle nyheder, hvorfor roegfridialog.dk, jævnligt må opdateres.

8 Metode refleksion

Der kan sættes spørgsmålstegn ved om rapportens resultater kan generaliseres, når antallet af informanter er atten. Det er stort set samme type forældre der har meldt sig til interviewene. Det er forældre der er meget positive omkring projekt X:IT, forældre til børn der ikke ryger, forældre der stort set alle sammen ikke selv ryger og forældre der alle har skrevet under på den røgfri kontrakt. Informanterne synes således formentlig ikke at være repræsentative for alle forældre. Det er dog ikke sikkert at rekruttering af flere informanter ville have bidraget med ny viden, da det muligvis stadig vil være samme type forældre der tilmelder sig interviewene. Hertil kan rekrutteringsstrategien diskuteres, da det kan tyde på at forældre der selv ryger eller har børn der ryger, ikke har ønsket at deltage i undersøgelsen.

I forhold til måden hvorpå der er indsamlet empiri har det fra starten været tiltænkt, at det skulle være via fokusgruppeinterviews. Grundet mangel på informanter er der på to lokationer blevet afholdt to enkeltmandsinterviews. Dette lader ikke til at være problematisk, da målet med interviewene har været, at finde frem til forældrenes holdninger til og erfaringer med materialet i Røgfri Dialog, hvorfor det ikke er nødvendigt at flere forældre taler sammen om dette. Muligvis har fokusgruppeinterviewet ikke været den mest optimale måde at indsamle empiri på, da det ikke var alle forældrene der talte lige meget og da de kan have påvirket hinanden ved deres holdningsudtalelser. På den anden side taget rekrutteringsstrategien og tidsplanen for procesevalueringen i betragtning, lader det til at fokusgruppeinterview har været holdbart, da det er via denne måde at flest forældre kom i tale.

Af analysen fremgår det at halvdelen af forældrene ikke er blevet introduceret til Projekt X:IT på forældremøder som ellers er anbefalet i projekt X:IT. Således er en af denne rapportes anbefalinger, at de forskellige skoler skal gøre mere ud af at informere forældrene generelt om Projekt X:IT på forældremøderne og om forældrenes rolle i projektet. Til dette skal det siges, at det af interviewene ikke fremgår om grunden til, at forældrene ikke har fået informationen omkring Projekt X:IT på forældremøder er, at forældrene ikke har været til forældremøderne.

I forhold til forældrenes udsagn er disse uundgåeligt påvirket af interviewsituationen, herunder de andre forældre og af interviewperson og moderator. Forældrene har gensidigt påvirket hinanden, dette kan eksempelvis være i forhold til taletid og elementet at være en *god forælder*. Herudover kommer interviewperson og moderator fra Kræftens Bekæmpelse, forældrene kan således have fået tendens til, at italesætte Kræftens Bekæmpelse interesser i

højere grad end i en anden interviewsituation. Da interviewperson og moderator var klar over, at dette kunne være en mulighed, forsøgte de at positionere sig så langt fra Kræftens Bekæmpelse som muligt. Dette skal forstås ved, at de gjorde meget ud af at fortælle, at det ikke var dem der stod bag Projekt X:IT og at de var ansat af Kræftens Bekæmpelse til at udføre evalueringen.

Til spørgsmålet om validiteten i denne procesevaluering, skal det først og fremmest siges at ambitionen med denne undersøgelse ikke er at skabe universel gyldig viden, validitetsbegrebet kan derfor blive problematisk, da det leder tankerne i retningen af at der er et klart skel mellem sandhed og ikke-sandhed. (jf. Kvale 2004:226-227) Dog vil validitetsbegrebet ikke blive fuldstændig afskrevet her, men der kan opsættes andre lignende vurderingskriterier, når det kommer til god videnskab. Med Søren Barlebo Wennebergs betegnelse, er målet for god videnskab, produktionen af tillidsvækkende viden (Wenneberg 2003:9). I den forbindelse er procesevalueringen foretaget både af en evaluator der kan kalde sig ekstern og intern. (Mehlbye et al. 1993:12) Dette skal forstås ved, at evaluator er godt inde i indsatsen, at evaluator er i tæt kontakt med udviklere af indsatsen og dermed har nem adgang til data, men samtidig er evaluator ansat udefra til at udarbejde procesevalueringen. På denne måde kan der undgås særinteresser omkring evalueringens resultater og derimod opnås værdifrihed og neutralitet i forhold til indsatsen, samtidig med at evalueringen udarbejdes på baggrund af godt kendskab og indlevelse i projektet. (Mehlbye et al. 1993:16). Det har været målet med denne procesevaluering at succeser såvel som fiaskoer formidles, hermed kan det undgås udelukkende at afgive bestemte fordelagtige resultater af evalueringen. (Mehlbye et al. 1993:19)

Med nærværende procesevaluering er der håb om at resultaterne kan bidrage med indsigter, der kan have relevans for udvikling af andre interventioner.

9 Litteraturliste

Bandura, Albert (1986): *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative metoder. En grundbog*. 1. udgave, 3. oplag. Hans Reitzels Forlag

Due, Pernille & Bjørn E. Holstein (2002): *Skolebørns undersøgelsen 2002*. 2. reviderede udgave. Københavns Universitet, Institut for Folkesundhedsvidenskab

Halkier, Bente (2008): *Fokusgrupper*. 2. udgave. Forlaget Samfundslitteratur

Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise (2011): *Diskursanalyse som teori og metode*. 8. udgave. Roskilde Universitetsforlag

Krogstrup, Hanne Katrine (2003): *Evalueringsmodeller. – Evaluering på det sociale område*. 1. udgave, 1. oplag. Systime Academic

Kvale, Steinar (2004): *Interview, en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. 11. oplag. Hans Reitzels Forlag

Mason, Jennifer (2007): *Organizing and indexing Qualitative Data*. Kapitel 8 I: Mason, J.: *Qualitative Researching*. 2. udgave; SAGE Publications

Mehlbye, Jill; Rieper, Olaf & Tøgeby, Mikael (1993): *Håndbog i evaluering*. AKF Forlaget

Nilsson M., Stenlund H., Bergstrom E., Weinehall L., Janlert U. (2006): *It takes two: reducing adolescent smoking uptake through sustainable adolescent-adult partnership*. *J Adolesc Health*; Dec; Vol 39(6): s. 880-886

Rasmussen, Mette & Due, Pernille (2011): *Skolebørnsundersøgelsen 2010. HBSC*. 1. udgave. Forskningsprogrammet for børn og unges sundhed. Statens Institut for Folkesundhed. Syddansk Universitet. København

Rogers, Everett M (2003): *Diffusions of innovations*. 5. udgave. Free Press, A Division of Simon & Schuster, Inc

Rossi, Peter H.; Lipsey, Mark W & Freeman, Howard E (2004): *Evaluation. A Systematic Approach*. 7. udgave. SAGE Publications, Inc., Californien

Sundhedsstyrelsen (2012): *Danskernes rygevaner 2012*. Talrapport for hele befolkningen

Thomas RE & Perera R. School-based programmes for preventing smoking. Cochrane Database of Systematic Reviews 2006, issue 3

Wenneberg, Søren Barlebo (2003): *Jeg forsker, ergo praktiserer jeg – om min socialkonstruktivistiske sejlads ud i videnskaben*. MPP Working Paper. No. 3, 2003. internet adr.: <http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/6432/wp3-2003sw.pdf?sequence=1>
Hentet d. 20. november 2012